

Barnrättsperspektiv i vårdnads mål vid risk för separationsvåld eller så kallat ”eftervåld”

En studie om rättens avvägning mellan skydd för barn och barns rätt till en nära och god kontakt med båda föräldrarna

Lynette Chavez Lupe & Stina Falk

Institutionen för socialt arbete
Examensarbete 15 hp
Socialt arbete
Socionomprogrammet
VT 2022

Handledare: Eva Fromholz

English title: The children rights perspective in custody cases in case of risk of separation violence or so-called ”post-separation violence”

Stockholms
universitet

Titel: Barnrättsperspektiv i vårdnadsmål vid risk för separationsvåld eller så kallat ”eftervåld”

English title: The children rights perspective in custody cases in case of risk of separation violence or so-called ”post-separation violence”

Authors: Lynette Chavez Lupe & Stina Falk

Abstract

It's a misconception that those who leave a violent relationship are safer than those who stay. For those who have children with their perpetrator there is an increased risk for post-separation violence (Fleury, Sullivan & Bybee, 2000). The aim of this study has been to examine the child rights perspective through how the court judges and resonates in custody disputes with information regarding violence and therefore a possible risk for post-separation violence. Data was retrieved in the form of 34 custody cases from the court of appeal. In order to fulfil the purpose of the study a multi-method investigation has been used, both a quantitative content analysis and a discourse analysis. The results showed that the parent who was mainly referred to as the perpetrator was assigned visitation rights in 64.4 % of the cases, joint custody in 46.6 % and housing in 20 %. The main result showed that the courts ruled the child's right to close and good contact with both parents outweighs the risk of post-separation abuse, either towards the other parent or the child himself. Children should be allowed to grow up with both parents. However, one could question at what price.

Nyckelord: Separationsvåld, eftervåld, barnrättsperspektiv, vårdnadsmål, vårdnadstvister, barnets bästa, barnets utsaga

Keywords: Separation violence, post-separation violence, child rights perspective, custody cases, custody disputes, best interest of the child, the child's claim

Antal ord: 14 998

TACK!

Stort tack till vår handledare Eva Fromholz för ditt stöd och engagemang under uppsatsen. Speciellt tack för ditt tålamod kring allt rörande den rättsliga processen. Vi kunde inte ha gjort detta utan dig. Stort tack!

Innehållsförteckning

Förkortningar	6
1 Inledning	7
1.1 Bakgrund och problemformulering	7
1.2 Syfte och frågeställningar	9
1.3 Begrepp	9
1.4 Disposition	10
2 Teoretisk utgångspunkt	10
2.1 Barnrättsperspektivet	10
3 Tidigare forskning	10
3.1 Sökprocess	11
3.2 Bakgrund till eftervåld	11
3.2.1 Kvinnors upplevelser av eftervåld	11
3.2.2 Mäns upplevelser av eftervåld	12
3.2.3 Eftervåldets påverkan på barn	13
3.3 Uppgifter om våld i vårdnads mål	14
3.3.1 Reella uppgifter om våld	14
3.3.2 Falska uppgifter om våld	15
3.4 Sammanfattande kommentar	16
4 Rättslig översikt	16
4.1 Internationell rätt	16
4.2 Föräldrabalken	17
5 Metod	21
5.1 Urval och tillvägagångssätt	22
5.1.1 Avgränsningar	23
5.1.2 Operationalisering	23
5.2 Forskningsmetoder	23
5.2.1 Kvantitativ innehållsanalys	24
5.2.2 Diskursanalys	26
5.3 Kvalitetskriterier	27
5.3.1 Validitet	27
5.3.2 Reliabilitet	27
5.3.3 Generaliserbarhet	28
5.4 Etiska överväganden	28
6 Resultat	29
6.1 Bakgrund till domarna	29
6.2 Domslut	31
6.3 Bakgrund till resonemang	34
6.3.1 Lagrum och rättskällor rätten hänvisat till	34
6.4 Resonemang i domskäl	35

6.4.1 Resonemang gällande tidsaspekten vid förekomst av uppgifter om våld	35
6.4.2 Resonemang kring icke-styrkta uppgifter om våld	36
6.4.3 Resonemang kring skyddat boende/skyddad identitet	37
6.4.4 Resonemang kring samarbetsförmåga och umgängessabotage	39
6.4.5 Resonemang kring barnets egen utsaga/vilja	40
6.5 Sammanfattande kommentar	41
7 Analys och diskussion	41
7.1 Tilldelad vårdnad, boende, umgänge vid uppgifter om våld	42
7.2 Höga krav vid uppgifter om våld	42
7.3 Samarbetsförmåga/umgängessabotage och föräldraalienation	44
7.4 Barnets bästa och utsaga	45
7.5 Reflektioner, slutsatser och framtida forskning	46
8 Referenslista	48
9 Bilagor	55

Förkortningar

FB Föräldrabalk (1949:381)

NJA Nytt Juridiskt Arkiv

Prop. Proposition

SOU Statens offentliga utredningar

1 Inledning

1.1 Bakgrund och problemformulering

En felaktig uppfattning är att individer som lämnar en våldsamt relation är säkrare än de som stannar i den (Fleury et al., 2000). Tvärtom visar flertalet studier att våld i en nära relation tenderar att eskalera när den våldsutsatta bestämt sig för att lämna relationen.

(Campbell et al., 2017; Shim, Wilkes & Hayes, 2021; Wilson & Daly, 1993).

Separationsvåld, eller så kallat eftervåld, är våldet som sker i samband med eller uppstår efter en separation. Detta kan ske på olika sätt, exempelvis genom fysiskt-, psykiskt-, och sexuellt våld, hot, trakasserier, förföljelse eller genom att den våldsutövande på annat sätt försöker förstöra för sin före detta partner (Roks, 2020; Skog Waller, 2022 s.12). Forskning har visat att separationsvåld, hädanefter eftervåld, är något relativt outforskat. För de som har barn tillsammans med sin våldsutövare finns förhöjd risk för fysisk utsatthet på grund av den tillgänglighet som finns genom exempelvis barnöverlämningar (Brownridge, 2006; Fleury et al., 2000; Hardesty, 2002). Våldsutövaren kan utöver denna tillgänglighet även använda de gemensamma barnen som ett redskap för fortsatt våldsutövning i syfte att göra den andra föräldern illa. Vid en separation kan eftervåldet särskilt uttryckas i vårdnads mål. Eftervåldet kan då tas i uttryck genom att våldsutövaren försöker hämnas och sabotera för den andra föräldern genom att exempelvis åberopa falska uppgifter om misshandel, våld och sexuella övergrepp mot barnet i syfte att förhindra föräldern från kontakt och umgänge (Bates, 2019). Eftervåld kan även ta sig uttryck i form av försök att vända barnet mot den andra föräldern, tala illa om densamma, men även genom att hota föräldern om att göra barnen illa (McCloskey, 2001). Att försöka få till ensam vårdnad blir därmed ett sätt för våldsutövaren att bibehålla makt och kontroll från den andra föräldern (Bates, 2019).

Hur barnet påverkas av eftervåld riktat mot andra föräldern finns väldigt lite forskning om. Gäller det reella uppgifter om våld har en studie, vars syfte var att utröna barns upplevelser av eftervåld, funnit att barn och ungdomar i likhet med vuxna våldsoffer levde under konstant stress över de omständigheter som eftervåldet bidrog till. Enligt studiens resultat påverkade eftervåldet allvarligt barnens hälsa på ett psykologiskt, socialt, fysiskt och utbildningsmässigt plan. Barnen i studien uttryckte varaktig oro och rädsla över att deras våldsutövande förälder skulle trakassera, kidnappa, hota eller på något sätt göra dem eller deras våldsutsatta förälder illa (Katz, Nikupeteri & Laitinen, 2020). Detta kan kopplas till flertal studier som påvisat att

det oftast sker en överlappning av våldet som riktas mot föräldern till barnet själv, det vill säga om en förälder blir utsatt för våld finns hög sannolikhet att även barnet blir utsatt för våld i någon form (Appel & Holden, 1998; Janson & Almqvist, 2000; Tajima, 2002). Om falska uppgifter görs i vårdnadsfall och dessa av rätten beaktas som äkta kan det leda till att barn berövas rätten till en förälder (Trocmé & Bala, 2005). Således kan även falska uppgifter om våld påverka barnet, speciellt då det inom forskningen råder konsensus om att barnets välmående både på kort och lång sikt blir bättre om barnet har kontakt med båda föräldrarna under sin uppväxt (Adamsons & Johnson, 2013). Forskningen visar även att det är just på grund av risken för falska uppgifter som rätten ofta förbiser icke-styrkta uppgifter om våld i vårdnadsfall (Bala et al., 2007; Brown et al., 2000).

I alla frågor rörande vårdnad, boende och umgänge ska rätten avgöra utifrån vad som anses vara barnets bästa. Vid bedömningen ska rätten fästa särskilt avseende dels vid risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller på något sätt far illa, och dels vid barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna (6 kap. 2 a § föräldrabalken (1949:381)). Dessa två ställs ofta emot varandra i vårdnadsfall där uppgifter om våld åberopas, då barnet kan påverkas negativt av såväl umgänge med en våldsutövande förälder som att frånges kontakt med den föräldern. Detta kan leda till att rätten i praktiken måste göra en avvägning mellan skydd för barnet och en utsatt förälder och barnets rätt till nära och god kontakt med båda föräldrarna (prop.1981/82:168 s.75; SOU 2005:43 s.514). I förarbeten till den senaste vårdnadsreformen (prop.2020/21:150 s.38) beskrivs behovet av mer kunskap gällande uppgifter om våld i vårdnadsfall. På grund av detta behov fick Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag av regeringen att kartlägga frågan vilket utmynnade i en rapport. Av rapporten framgår att uppgifter om våld fanns i 67 % av fallen mot barn och i 71 % av fallen mot en förälder. I 21 % av fallen beaktade rätten uppgifterna om våld i stor omfattning (Jämställdhetsmyndigheten, 2022).

Under de senaste åren har ett flertal reformer gjorts för att stärka barnrättsperspektivet. Sedan år 2020 är exempelvis FN:s konvention om barnets rättigheter (hädanefter barnkonventionen) inkorporerad i svensk lagstiftning. Vidare är det numera brottsligt att låta barn bevittna våld i nära relationer (4 kap. 3 § brottsbalken, 1962:700). Även i föräldrabalken har det gjorts reformer, exempelvis kan socialtjänsten under en vårdnadsutredning numera höra ett barn utan vårdnadshavarens samtycke samt utan föräldrars närvaro (6 kap. 20 a § FB). I syfte att minska långdragna konflikter mellan föräldrarna har även utredningstiden kortats ner till max

fyra månader (prop.2020/21:150 s.120; 6 kap. 19 § FB). Med avsikt att ge ett ökat skydd för barn som riskerar att fara illa kan socialnämnd numera även inhämta sekretesskyddade uppgifter från en annan socialnämnd (6 kap. 20 b § FB). Då uppgifter om våld i vårdnads mål till synes verka vara frekventa väcker detta frågan om hur rätten dömer och resonerar i vårdnads mål med uppgifter om våld och eventuell risk för eftervåld. Detta gäller särskilt med hänsyn till de flertal barnrättsliga reformer som gjorts under senare år. Denna uppsats ämnar således att utröna hur barnrättsperspektivet skildras i vårdnads mål vid uppgifter om våld och eventuell risk för eftervåld.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att belysa barnrättsperspektivet genom hur rätten dömer och resonerar i vårdnads mål med uppgifter om våld och eventuell risk för eftervåld. För att uppfylla syftet ska följande frågeställningar besvaras:

- Hur har hovrätten tilldelat vårdnad, boende och umgänge i vårdnads mål vid uppgifter om våld?
- Hur resonerar hovrätten i sin bedömning gällande barnets bästa och barnets utsaga i vårdnads mål vid uppgifter om våld och en eventuell risk för eftervåld?

1.3 Begrepp

Inom internationell forskning har separationsvåld och eftervåld benämnts genom olika synonymer exempelvis ”separation assault”, ”post-separation abuse” eller ”post-separation violence” (Brownridge, 2006). Det har dock funnits svårigheter till att enhetligt definiera begreppets innebörd till följd av det. Enligt Brownridge (2006) är Mahoneys definition av fenomenet den mest dugliga.

”Separation assault is the attack on the woman's body and volition in which her partner seeks to prevent her from leaving, retaliate for the separation, or force her to return. It aims at overbearing her will as to where and with whom she will live, and coercing her in order to enforce connection in a relationship. It is an attempt to gain, retain, or regain power in a relationship, or to punish the woman for ending the relationship. It often takes place over time.” (Mahoney, 1991, s.65)

I denna uppsats har vi för enkelhetens skull beslutat att begreppet ”eftervåld” ska användas kontinuerligt som en synonym till separationsvåld.

1.4 Disposition

Först redogörs för den teoretiska utgångspunkten i uppsatsen, därefter kommer det aktuella forskningsfältet att beskrivas. En rättslig översikt kommer sedan att redogöras för i syfte att förstå den rättsvetenskapliga kontexten. Därefter görs en genomgång av metoderna som används i studien följt av resultat. Slutligen kommer en avslutande diskussion med de huvudsakliga resultaten som uppsatsen mynnat ut i.

2 Teoretisk utgångspunkt

I denna del redogörs för den teoretiska utgångspunkt, barnrättsperspektivet, som studien använt sig av. Denna ska ses som en översiktlig utgångspunkt vi utgått från för att uppfylla syftet i att belysa hur barnrättsperspektivet applicerats i praktiken, de specifika lagbestämmelserna som barnrättsperspektivet utgår från beskrivs i det rättsliga ramverket (kap.4).

2.1 Barnrättsperspektivet

Barnrättsperspektivet syftar till att säkerställa barns rättigheter i alla beslut och åtgärder som rör barn. Det finns dock ingen gemensam definition av vad som avses med barnrättsperspektivet. Enligt Sveriges kommuner och landsting (2018) innebär att utöva ett barnrättsperspektiv att de beslutsprocesser som tas avseende ett barn ska vara baserade i en barnrättslig utgångspunkt. Med dessa avses att utgå från barnkonventionens bestämmelser, mer om detta beskrivs i rättsliga ramverket.

3 Tidigare forskning

I denna del redogörs för sökprocess och därefter beskrivs forskning om upplevelser av eftervåldet samt påverkan på barn. Därefter beskrivs uppgifter om våld i vårdnadsmål. Avsnittet avslutas med en sammanfattande kommentar.

3.1 Sökprocess

Generellt sett är forskningsfältet relativt smalt vad gäller just eftervåld (Bates, 2019; Shim et al., 2021). Befintlig forskning handlar överlag om kvinnors upplevelser av mäns våld men en mer genusinkluderande forskning har påvisat att även män är offer för kvinnors eftervåld

(Bates, 2019). Då vi ville belysa eftervåld utan specifika avgränsningar gällande kön valdes att ta fram forskning som belyste både kvinnor och mäns upplevelser. Sökprocessen gjordes i första hand genom Stockholms Universitetsbibliotek, där alla sökningar var "peer reviewed" men även databaserna Social Science Premium Collection samt ProQuest's Social Science har använts. Initialt söktes svenska sökord såsom "separationsvåld" och "eftervåld", då detta inte gav många sökresultat gjordes sökningar på engelska.; "post-separation violence", "separation assault" användes i kombination med "custody disputes" för forskning avseende eftervåld. I många fall användes kedjesökning för relevant forskning i området som var återkommande. "Allegations" ihop med "custody disputes" söktes för anklagelser i vårdnadstvister och "child" ihop med "domestic violence" användes för forskning avseende barnets påverkan av familjevåldet.

3.2 Bakgrund till eftervåld

Som tidigare nämnts har individer som blivit utsatta för våld i nära relationer en högre risk att även bli utsatta för eftervåld (Fleury et al, 2000; Hardesty, 2002; Katz & Rich, 2015; Shim et al., 2021; Zoeli et al., 2013). Enligt makt-och-kontroll-teorin i samband med eftervåld kan våldet ta sig uttryck i form av förföljelse, trakasserier, hot, att tala illa om eller på andra sätt förstöra för den andra. Teorins utgångspunkt är att en våldsam partner kan känna sig hotad och maktlös av att den våldsutsatta lämnar relationen, vilket kan trigga partnern till eftervåld som ett sätt att bibehålla makten och kontrollen över den våldsutsatta när relationen är över (Sev'er, 1997). Eftervåld kan dock även utlösas av själva separationen, även i fall där våld inte tidigare har förekommit (Eriksson, 2003; Johnson & Sacco, 1995).

3.2.1 Kvinnors upplevelser av eftervåld

I en amerikansk kvalitativ studie (Zeoli et al., 2013) undersöktes 19 kvinnors upplevelser av eftervåld genom intervjuer. Kvinnorna upplevde eftervåld i form av fysisk och psykisk misshandel, förföljelse, olaga hot och trakasserier. I studien avsågs med fysiskt våld att göra kvinnorna illa genom fysisk kontakt. Även försök till detta inkluderades. Med psykisk misshandel avsågs att göra kvinnan illa emotionellt, exempelvis genom att anklaga henne för att vara en dålig mamma, använda sig av manipulativa tekniker samt att verbalt trycka ner henne. Förföljelse, olaga hot och trakasserier kom till uttryck genom att mannen exempelvis utövade ett kontrollerande beteende genom att hota att döda kvinnan om hon ej återvände till honom. Det kunde även handla om trakasserier i form av att skicka flertal meddelanden eller

att ringa upp flertal gånger, oftast med hot inblandade om hon inte svarade. Förföljelse kunde ske i form av att följa efter kvinnan i hennes dagliga aktiviteter. Eftervåldet kunde även handla om att på andra sätt försöka förstöra för kvinnan. En kvinna i studien berättade hur hennes ex-man medvetet låtit hennes hund smita ut samt slagit sönder hennes bil. Sex kvinnor beskrev även mer subtila former av eftervåld genom olika former av umgängessabotage när papporna hade umgänge med barnet. De kunde exempelvis kräva överdriven flexibilitet från mammans sida i form av att lämna över barnet till mamman innan pappaveckan var slut, ibland utan att meddela detta i förväg. Papporna kunde även ändra datum och tid på umgänget flera gånger (Zeoli et al., 2013). Vad som i studien av Humphreys & Thiara (2003) även uppfattades som den största riskfaktorn att utsättas för eftervåld var den tillgänglighet våldsutövarna hade genom barnkontakt, exempelvis genom umgänge eller växelvist boende. Kvinnorna i studien upplevde litet, eller inget, samhälleligt stöd när de berättat om deras, och ibland även deras barns, våldsutsatthet. Många kvinnor som hade barn tillsammans med våldsutövaren uttryckte oro över hur eftervåldet påverkade deras barn. Mindre barn kunde påvisa ett negativt utåtagerande beteende efter umgänge med pappan, de kunde exempelvis vara mer oroliga av sig, ha fler mardrömmar än vanligt samt ha vredesutbrott. Många mammor uttryckte en besvikelse över att deras barn blev tvingade till umgänge med pappan utan umgängesstöd. Barnkontakten, menar studieförfattarna, blev en ny spelarena för våldsutövare att fortsätta utöva makt och kontroll i form av våld gentemot kvinnan (Humphreys & Thiara, 2003). Andra studier har påvisat att mammor ofta ställs inför ett paradoxalt dilemma där de förväntas tillgodose barnets välmående samtidigt som de tvingas överlåta barnet till en våldsutövande förälder vid barnbyte (Eriksson & Hester, 2001; Holt, 2017). Vidare förklarar Holt (2017) att mammor anses bära skulden för att barn bevitnat våld i nära relationer, mammorna får även bära skulden för umgängessabotage i sitt syfte att skydda barnet mot samma våldsutövare, pappan.

3.2.2 Mäns upplevelser av eftervåld

I en kvalitativ studie gjord av Bates (2019) undersöktes mäns upplevelser av eftervåld. Det fysiska våldet kunde ta sig i uttryck i att bli slagen, riven eller som i ett fall knivhuggen, där mannen behövt akut sjukvård. Det kunde även vara genom tvångsmässigt kontrollerande, exempelvis genom att överövas av sms och e-mail där männen blev utfrågade vad de gjorde, vem de var med, i syfte att utöva makt och kontroll över dem. Männen beskriver även eftervåldet i form av trakasserier. Det kunde vara genom att medvetet förnedra männen via sociala medier men även i form av förföljelse. Kvinnorna kunde även använda psykiskt våld

genom att vara manipulativa och vilja isolera männen från deras egna familj och vänner. I och med att det, enligt Bates (2019), finns mer stigma om en man blivit utsatt för våld än om en kvinna blivit det, blev det även ”lättare” att manipulera omgivningen att det egentligen var mannen som utsatt kvinnan för våldet. I ett fall beskrev en man att kvinnan brutit sin hand i samband med att hon slagit honom i ansiktet för hårt och att läkaren som hon besökte för sin skada sa att hen var villig att vittna till hennes fördel, trots att det varit kvinnan som utsatt mannen för våldet. Eftervåldet kunde med andra ord vara i form av falska anklagelser gentemot männen. I flera fall beskriver män hur de blivit falskt anklagade för att ha utsatt kvinnan för fysiskt våld, såväl som sexuella övergrepp mot deras döttrar. I och med de könsstereotypiska föreställningarna som råder i samhället påverkade detta männen på flera sätt, exempelvis genom att förlora jobbet till följd av de falska uppgifterna. Kvinnans hot om att anklaga mannen var även en av de starkaste anledningarna till att männen valde att stanna med våldsutövaren. Slutligen använde kvinnor även, liksom männen, barnet som redskap i eftervåldet. Detta kunde vara genom så kallad föräldraalienation, ”parental alienation”, genom att baktala pappan till barnet, inte låta pappan träffa barnet samt manipulation av barnet i syfte att vända barnet mot pappan utan någon legitim grund (Bates, 2019). Ett flertal studier har dock ställt sig kritiska till begreppet föräldraalienation och dess vetenskapliga grund (Clarkson & Clarkson, 2008; Johnston et al., 2005; Pepiton et al., 2012) och det är i nuläget inte ett vetenskapligt vedertaget begrepp (Pepiton et al., 2012). Oavsett detta kunde konstateras i en större studie att fäder i allmänhet löpte större risk för att förlora vårdnaden av deras barn i vårdnadsmål än vad mammorna gjorde, detta oavsett om mamman visat sig vara våldsutövaren (Harman & Lorandos, 2021). Kvinnor kunde även hota om att ansöka om ensam vårdnad om barnet i ett försök att utesluta pappan från barnets liv (Bates, 2019).

3.2.3 Eftervåldets påverkan på barn

Generellt sett finns väldigt lite forskning om hur barn påverkas av eftervåldet mot en förälder. En studie av Katz et al. (2020) påvisade att barnet kunde påverkas av eftervåld på olika sätt. Studiens resultat påvisade att barn, liksom vuxna våldsoffer som lever i eftervåld, upplever en konstant rädsla och oro över att något närhelst kan hända deras våldsutsatta förälder, deras husdjur eller dem själva. Ett exempel handlade om hur barnet tvingats flytta konstant till olika skyddade boenden, till följd av den våldsutövande föräldern, vilket ledde till att barnet och den våldsutsatta föräldern behövde lämna vänner och familj och ”börja om” sitt liv gång på gång, något som även påverkade barnets skolgång och vänskapsrelationer. Till följd av att bo i skyddat boende kunde många barn uppleva svårigheter att leva ett ”vardagligt liv” i form

av att ha en hemmadag, gå ut i det offentliga med mera. En pojke i studien upplevde att han ”fått flytta minst 100 gånger” (Katz et al., 2020 s.316).

I en svensk litteraturstudie av Øverlien (2007) har det undersökts hur barn upplever pappas våld mot mamma. Omfattande forskning stödjer påståendet att barn som bevittnar våld kan likställas med att vara utsatt för ett trauma, med psykisk ohälsa som påföljd. Det finns även omfattande stöd i forskningen som talar för att barn som bevittnat våld i familjen tar lika mycket skada som barn som själva blivit utsatta för våld och att detta kan leda till posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) även i småbarnsåldern (Levendosky et al., 2002; Scheeringa & Zeanah, 1995). Det finns även en tydlig överlappning av våld riktat mot en förälder samt våld mot barnet (Appel & Holden, 1998; Hamby et al., 2010; Janson & Almqvist, 2000; Tajima, 2002). Barn som bevittnar våld löper 15 gånger högre risk att själva utsättas för våld (SOU 2001:72 s.300). Detta stöds även av en studie av McCloskey (2001) som visade att barn till våldsutsatta kvinnor hade 42 % högre risk att bli utsatta för våld. En annan studie fann att mammor som blivit utsatta för våld i nära relationer själva utsatte sina barn för våld i högre utsträckning (Renner & Slack, 2006). Enligt Groves (2001) har våld som utspelats hemma en särskild inverkan på ett barns liv då det fräntar barnets grundläggande känsla av att se sitt hem som en frizon. I en systematisk översikt gjord av Hillis et al. (2017) utröntes de långvariga konsekvenserna av våldsutsatthet i barndomen. Dessa bestod av en ökad risk för psykisk ohälsa, cancer, hjärt- och kärlsjukdomar, diabetes och övriga hälsoproblem. Flera studier fann även att våldsutsatta barn hade högre risk att bli våldsutsatta i vuxenlivet (Coid et al., 2001; Fulu et al., 2017).

3.3 Uppgifter om våld i vårdnadsmål

I detta avsnitt redogörs för reella respektive falska uppgifter om våld i vårdnadsmål.

3.3.1 Reella uppgifter om våld

En studie gjord av Bergman & Rejmer (2017) syftade att ta reda på vad föräldrars konflikter i vårdnadstvister handlade om. I 52 % av fallen åberopades våld, övergrepp och hot på olika sätt. I flera av dessa fall anklagade den ena föräldern den andre för att ha varit våldsam mot barnet. Våld mot barn är generellt sett dock inget ovanligt. I en norsk studie uppgav ungdomar att 18 % av de hade blivit utsatta för emotionellt våld, 15 % för fysiskt våld, 14 % för försummelse och 6 % för sexuellt våld av vuxna (Hafstad et al., 2020). Enligt många

studier finns en tendens att i domstolsbeslut undervärdera uppgifter om familjevåld och hur detta påverkar barnet (Bancroft & Silverman, 2002; Dalton, 1999; Sturge & Glaser, 2000). Forskning har visat att rätten tenderar att omformulera uppgifter om våld till att vara samarbetsvårigheter mellan föräldrarna (Dalton, 1999). Detta kan enligt Dalton (1999) leda till att rätten i praktiken tilldelar vårdnaden till den mest samarbetsvilliga föräldern. I en studie av Hart & Bagshaw (2008) kunde utrönas att våldsutövande från pappans sida ofta antingen ursäktades eller ignorerades så länge pappan var samarbetsvillig (Hart & Bagshaw, 2008). Forskning visar således att uppgifter om våld tenderar att förbises vid rättens bedömning av våldsutövarens föräldraförmåga (Dalton, 1999; Featherstone & Peckover, 2007). Samtidigt kan barn som blivit utsatta av en förälder ändå vilja ha fortsatt kontakt med föräldern, vilket Bala et al. (2007) visat att rätten kan visa förståelse för.

3.3.2 Falska uppgifter om våld

Förekomsten av falska uppgifter om våld har inte studerats i en svensk kontext. Av internationell forskning framgår att icke-styrkta uppgifter om våld är vanliga i vårdnadsmål. Icke-styrkta uppgifter om våld görs emellertid sällan med avsikten att framföra falska uppgifter utan i god tro (Bala et al., 2007; Johnston et al., 2005). Att åberopa uppgifter om våld först efter ett påbörjat vårdnadsmål kan enligt forskningen innebära svårigheter. Rätten kan till följd av brist på bevisning beträffande uppgifterna om våld många gånger förbise dessa då de kan antas utgöra falska uppgifter i syfte att misskreditera den andra föräldern för att själv tilldelas vårdnad (Bala et al., 2007; Brown et al., 2000). I en studie vars syfte var att undersöka i vilken utsträckning uppgifter om våld var styrkta eller ej i vårdnadsmål, visade resultatet att styrkta uppgifter när det gäller pappors våldsutövande mot mammor låg på 57 % och styrkta uppgifter när det gäller mammors våldsutövande mot pappor låg på 34 %. När det gällde våld mot barn hade mammor större sannolikhet (46 %) att bli anklagade med icke-styrkta uppgifter än pappor (26 %) (Johnston et al., 2005). I en studie av Trocmé & Bala (2005) påvisades att mer än en tredjedel av de 7672 orosanmälningar som ingick i studien utgjordes av icke-styrkta uppgifter om våld. Av dessa var dock endast 4 % medvetna falska uppgifter. Dock bör det tilläggas att det generellt sett är svårt att studera falska uppgifter då icke-styrkta uppgifter inte per automatik innebär falska uppgifter (O'Donohue, Cummings, & Willis, 2018). Exempelvis uttryckte forskarna i studien av Johnston et al. (2005) svårigheterna med att skilja mellan falska och icke-styrkta uppgifter, något de nämner att de inte tagit hänsyn till.

3.4 Sammanfattande kommentar

Befintlig forskning inom eftervåld är relativt smalt, den som finns är övervägande om kvinnors upplevelser av det. Kvinnor och mäns upplevelser av eftervåld tenderar innehålla uppgifter om hot, trakasserier, förföljelse samt fysisk och psykisk misshandel. Båda könen utsattes för hot om att bli falskt anklagad av något slag, oftast i koppling till vårdnadstvister och att eventuellt förlora vårdnaden till följd av att bli falskt anklagad. Barnen påverkas i lika hög grad av eftervåld riktat mot en förälder. Det finns övervägande forskning som visar på barns överlappande utsatthet. Falska uppgifter verkar inte vara så vanliga som det tros vara. Vare sig det gäller reella eller falska uppgifter i vårdnadstvister påverkas barnen i stor omfattning.

4 Rättslig översikt

I denna del redogörs för internationell rätt i form av barnkonventionen och inkorporeringslagen. Därefter beskrivs svensk rätt i form av föräldrabalken samt dess materiella bestämmelser.

4.1 Internationell rätt

Svensk rätt står i förhållande till internationell rätt på olika sätt. Gällande barn är FN:s barnkonvention central. Den svenska regeringen ratificerade konventionen år 1990 utan reservationer (prop.1989/90:107), vilket innebär att Sverige är folkrättsligt bundet av konventionen. Konventionen är, sedan 1 januari 2020, även lag i Sverige. De centrala reglerna i föräldrabalken som berörs i denna uppsats vilar på denna konvention och lag. Som en bakgrund till de svenska reglerna som finns i föräldrabalken kommer barnkonventionen och den svenska inkorporeringslagen, det vill säga den lag som gjort konventionen till lag i Sverige (barnkonventionslagen) att beskrivas.

4.1.1 Barnkonventionen

Barnkonventionen är ett internationellt avtal gällande mänskliga rättigheter för barn. Totalt innehåller konventionen 54 artiklar som ska efterföljas av de 196 länder som ratificerat konventionen och därmed förbundet sig till dessa. Av de 54 artiklarna finns fyra som anses vara grundläggande principer för barns rättigheter, artikel 2 rörande barns lika värde (icke-diskriminering), artikel 3 rörande barnets bästa vid beslut som gäller barnet, artikel 6

rörande barns rätt till hälsa och utveckling och slutligen artikel 12 rörande barnets rätt att komma till tals. Vid vårdnadsmål med uppgifter om våld kan flera artiklar vara relevanta, exempelvis artikel 19 som reglerar att barn ska skyddas mot alla former av våld, vanvård, samt misshandel, artikel 24 rörande att skydda barn från hedersvåld, artikel 34 rörande barns skydd från sexuella övergrepp och alla former av sexuellt utnyttjande samt artikel 37 rörande barns rätt till skydd från tortyr och annan grym bestraffning. Utöver konventionens bestämmelser om barns mänskliga rättigheter slår konventionen även fast att barnet är en individ med egna rättigheter och inte en ägodel till föräldrar eller vuxna (Unicef, 2022).

4.1.2 Inkorporeringslagen (barnkonventionslagen)

Den 1 januari år 2020 inkorporerades som framgått barnkonventionen (artikel 1 - 42) som svensk lag. Genom inkorporeringen gjordes således konventionen till lag i Sverige, men detta har inte skett utan problem. I svenskt sammanhang, för exempelvis socialtjänst, polis, hälso- och sjukvård, har barnkonventionen kritiserats för att vara svårtolkad och otydlig. En avsaknad av ordentliga förarbeten och konkret vägledning, samt att barnkonventionen inte är skriven som en lag, är andra nackdelar som påpekats då utrymmet för tolkning blir brett och det lämnas lite upp till var och en hur den ska tolkas, vilket skapar många frågetecken (Karlsson, 2019; Wihlborg, 2020).

4.2 Föräldrabalken

I detta avsnitt redogörs för vårdnadsmål på ett generellt plan, följt av de materiella bestämmelserna som beskrivs i mer detalj.

4.2.1 Allmänt om vårdnadsmål

Ett vårdnadsmål är en rättslig process som uppstår när två föräldrar inte kan enas om vårdnad, boende och umgänge gällande barn vid en separation. År 2021 avgjordes 6 066 tvister rörande vårdnad, boende och umgänge hos tingsrätten (Domstolsverket, 2021). Det handlar om ungefär 66 000 barn som årligen går igenom en separation mellan deras föräldrar (Statistikmyndigheten, 2021). Överlag visar statistik på en snabbt ökande trend över tid gällande vårdnadstvister (Domstolsverket, 2017). Att inleda en vårdnadsvist påverkar dock inte bara föräldrarna utan har även visat sig påverka barnen i hög utsträckning, speciellt då detta oftast utgörs av en långdragen konflikt mellan föräldrarna (Bergman & Rejmer, 2017). Det förespråkas generellt sett att föräldrar på egen hand eller med hjälp av en medlare finner

fungerande lösningar med barnets bästa i åtanke vid separationer. Familjerätten kan stötta genom medling och samarbetsamtal för att hjälpa föräldrarna att finna en överenskommelse. Om föräldrarna lyckas komma överens görs ett vårdnadsavtal som ska godkännas av familjerätten innan det anses vara juridiskt bindande. I syfte att hitta samförståndslösningar i tidigt stadium ska därför föräldrarna från och med 1 mars 2022 ha medverkat i informationssamtal hos familjerätten innan inledandet av ett vårdnadsfall, enligt lag (2021:530) om informationssamtal. Om föräldrarna, trots medling, inte kommer överens kan en förälder skicka en stämningsansökan till tingsrätten för att på så sätt initiera ett vårdnadsfall. Vårdnadsfall döms av de allmänna domstolarna, där första instans är tingsrätten, därefter hovrätten och slutligen högsta domstolen. Det är föräldrabalkens sjätte kapitel som styr rättens beslut vid vårdnadsfall (se beskrivning av de specifika materiella bestämmelserna nedan). Utöver lag utgår rätten vid tolkningen av lagen även från rättspraxis, förarbeten och myndighetsföreskrifter.

4.2.2 Föräldrabalkens materiella bestämmelser

Alla frågor rörande vårdnad, boende och umgänge regleras i föräldrabalkens sjätte kapitel. Vårdnaden kan vara gemensam eller ensam och kvarstår tills att barnet fyllt 18 år (6 kap. 2 första stycket § FB). Det framgår av 6 kap. 6 § första stycket FB att föräldrar själva får avtala om vårdnaden ska vara gemensam eller ensam om barnet, dock ska socialnämnden godkänna avtalet. Vid avtal om gemensam vårdnad ska socialnämnden godkänna avtalet såvida det inte är uppenbart att det är oförenligt med barnets bästa (6 kap. 6 § andra stycket FB). Avtal mellan föräldrar kan även göras gällande barnets boende vilket redogörs i 6 kap. 14 a § andra stycket FB. Föräldrarna kan även avtala om barnets umgänge med den förälder som barnet inte bor tillsammans med (6 kap. 15 a § tredje stycket FB). Även dessa avtal måste godkännas av socialnämnden. Om föräldrarna inte på egen hand eller genom socialnämnden kan komma till en överenskommelse beslutar rätten i frågan om vårdnad, boende och umgänge.

Vid alla frågor om vårdnad, boende och umgänge ska barnets bästa vara avgörande enligt 6 kap. 2 a § FB, en närmare beskrivning av dessa regler anges nedan. I ett vårdnadsfall kan rätten döma i tre olika frågor: (1) vårdnad, antingen gemensam eller ensam, (2) boende, antingen stadigvarande hos en förälder eller växelvis samt (3) umgängesrätt, med eller utan umgängesstöd, eller inget umgänge alls. Om det råder ensam vårdnad för en förälder och parterna gemensamt vill ansöka om gemensam vårdnad ska detta beslutas enligt deras

begäran såvida det inte är uppenbart att gemensam vårdnad är oförenlig med barnets bästa (6 kap. 4 § FB). Om det råder gemensam vårdnad och en eller båda vill ansöka om ensam vårdnad kan rätten bestämma om den gemensamma vårdnaden ska fortgå eller om en av dem ska ha ensam vårdnad (6 kap. 5 § första stycket FB). Av 6 kap. 5 § andra stycket FB framgår det att rätten vid bedömningen huruvida vårdnad ska vara gemensam eller ensam ska fästa särskild vikt vid två saker, dels föräldrarnas förmåga att kunna sätta barnets behov främst samt förmågan att gemensamt kunna ansvara för frågor gällande barnet. Historiskt sett har en presumtion om gemensam vårdnad funnits i de tidigare vårdnadsreformer som gjorts under åren (SOU 2017:6 s.137). Idag, efter den senaste vårdnadsreformen som gjordes år 2021, ska det enligt förarbetena (prop.2020/21:150 s.70) inte finnas någon presumtion för en viss vårdnadsform. Numera är det även, enligt 6 kap. 5 § FB, möjligt för rätten att döma till gemensam vårdnad, trots att båda föräldrarna motsätter sig detta, något som inte har varit möjligt enligt nämnda bestämmelse tidigare. Efter att vårdnaden har reglerats är det upp till rätten att besluta om barnets boende. Barnets boende regleras i 6 kap. 14 a § FB, där det anges att om barnet står under båda föräldrarnas vårdnad får rätten på talan av en eller båda besluta hos vem av de barnet ska bo tillsammans med. Om en förälder blivit tilldelad ensam vårdnad samt stadigvarande boende kan barnet ändå ha rätt till umgänge med den andra föräldern, något som framgår av 6 kap. 15 § första stycket FB. Rätten kan även på talan av en förälder som vill umgås med sitt barn besluta om umgänge mellan sagda förälder och barn, såvida en förälder inte anses vara olämplig (6 kap. 15 a § första stycket FB).

Rätten ska enligt 6 kap. 19 § första stycket FB se till att frågor gällande vårdnad, boende och umgänge blir tillräckligt utredda. Innan ett mål avgörs ska socialnämnden enligt denna bestämmelse även få utrymme att lämna relevanta upplysningar om det kan ha betydelse för frågans bedömning (6 kap. 19 § andra stycket FB). Om rätten ser ett behov av ytterligare utredning kan de uppdra antingen socialnämnden eller annan instans att göra en sådan (6 kap. 19 § tredje stycket FB). Oftast handlar det om att socialnämnden på begäran av rätten gör en vårdnads-, boende-, och umgängesutredning. Denna utredning ska sedan utgöra ett underlag för rättens bedömning gällande familjesituationen för att rätten ska kunna avkunna dom. Den bedömning socialnämnden gör kan dock inte överklagas enligt 6 kap. 17 a § femte stycket FB.

Det framgår av 6 kap. 2 a § FB att barnets bästa ska vara avgörande för alla frågor rörande vårdnad, boende och umgänge. Rätten ska vid bedömningen av dessa frågor fästa särskild

vikt avseende risken för att barnet själv eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller far illa och vid barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna (6 kap. 2 a § FB). Enligt förarbeten till den nuvarande vårdnadsreformen (prop.2020/21:150 s.40) ska principen om barnets bästa användas som en grundläggande tolkningsprincip i alla rättsliga beslutsprocesser rörande barn. I domskälet ska det tydligt framgå på vilket sätt rätten tagit hänsyn till barnets bästa genom att motivera beslutet i förhållande till detta (prop.2020/21:150 s.40). Barnets bästa är därmed en grundläggande värdegrund som rätten ska utgå ifrån, men då det inte står specificerat exakt vad detta innebär måste rätten själv utvärdera det från fall till fall. Vid bedömningen ska hänsyn även tas till 6 kap. 1 § FB som redogör för barnets rätt till omvårdnad och trygg fostran samt att barnet inte ska utsättas för kränkande behandling eller kroppslig bestraffning. Det framgår av 6 kap. 2 § andra stycket FB att den som har vårdnaden om barnet har det övergripande ansvaret att se till att barnets behov blir tillgodosedda enligt ovannämnda lagrum, 6 kap. 1 § FB. Barnet ska ha rätt till att uttrycka sina åsikter och ta del av information som berör denne vid frågor om vårdnad, boende och umgänge. Dessa åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad (6 kap. 2 b § FB). Trots att det numera inte finns en specifik åldersgräns när rätten ska beakta barnets vilja vid sin bedömning, har det kunnat setts att rätten vid rättspraxis tillmäter barnets vilja stor betydelse från när barnet är 12 år gammalt (NJA 1988 s.448; NJA 1995 s.398). Som ovan nämnts ska rätten vid bedömningen av barnets bästa i vårdnadsmål fästa särskild vikt vid risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att denna annars far illa samt barns behov av en god och nära kontakt med båda föräldrarna (6 kap 2 a § FB). Vid uppgifter om våld framgår det av 6 kap. 7 § första stycket FB att om en förälder som har vårdnad om barnet brister i sin omsorg gentemot denne, försummar eller gör sig skyldig till missbruk och genom detta beteende utsätter barnet för en bestående fara för dess hälsa och utveckling ska rätten besluta om en ändring i vårdnaden. Om föräldrarna har gemensam vårdnad och en förälder brister som ovan beskrivits anförtros vårdnaden till den andra föräldern (6 kap. 7 § andra stycket FB). Skulle även den andra föräldern inte anses lämplig ska vårdnaden om barnet flyttas till en, eller två, särskilt förordnade vårdnadshavare (6 kap. 7 § tredje stycket FB). Även umgängesrätten kan påverkas av uppgifter om våld. Av 6 kap. 15 c § första stycket FB framgår det att rätten kan besluta om umgängesstöd om barnet kan antas ha behov av det, vilket betyder att en person utsedd av socialnämnden medverkar under umgänget (6 kap. 15 c § första stycket FB). Umgängesstödet ska vara tidsbegränsat, som högst ett år, då umgängesformerna förväntas kunna normaliseras inom denna tid (prop.2009/10:192 s.12). I en rapport utförd av Socialförvaltningen i

Stockholms stad och FoU Södertörn där umgängesstöd utvärderades fanns indikationer på att rätten oftast dömer till umgängesstöd i fall där våld i nära relationer förekommit (Bergman, 2016). I vissa fall kan även umgängesrätten gå förlorad om barnet kan antas ta skada av umgänget (NJA 1981 s.1225).

I de fall där uppgifter om våld åberopas ska det göras en riskbedömning för att bedöma om det först och främst finns en risk, hur denna risk ser ut samt olika risk- och skyddsfaktorer (MFoF, 2018, s.14). Riskbedömningen ska enligt förarbetena till bestämmelsen (prop.2005/06:99 s.42) grundas på omständigheter som kan ha betydelse för avgörandet men även saker som tidigare hänt. Exempel på omständigheter som ska utredas vid en riskbedömning är huruvida det finns uppgifter om tidigare övergrepp, hot, psykisk sjukdom, missbruksproblem samt föräldrarnas allmänna inställning till våld. Det bör även utredas huruvida risk för övergrepp finns på annan familjemedlem såsom den andra föräldern eller något syskon (prop.2005/06:99 s.42). En riskbedömning handlar således om att kunna förutse eventuell framtida risk för våld (Kaldal, 2010). Beviskravet för att en risk finns är i dessa mål dock inte samma som vid brottmål, vilket betyder att uppgifterna om våld inte bör bortses ifrån endast till följd av att exempelvis en förundersökning hos polisen lagts ner. Så länge det finns konkreta omständigheter som tyder på risk för att barnet far illa bör det tas i beaktande (prop.2005/06:99 s.42). På uppdrag av regeringen gjorde Socialstyrelsen år 2007 en studie gällande riskbedömningar i samband med utredningar om vårdnad, boende och umgänge. Slutresultatet visade på en stor utmaning gällande bedömning av trovärdigheten i vad de inblandade sagt om varandra och hur utredarna bäst fastställde en riskbedömning (Brännström, 2007).

5 Metod

I denna del redogörs för urval och tillvägagångssätt, de forskningsmetoder som använts i studien, kvalitetskriterier samt de etiska överväganden som gjorts.

5.1 Urval och tillvägagångssätt

Syftet med denna uppsats är att belysa barnrättsperspektivet genom hur rätten dömer och resonerar i vårdnadsfall med uppgifter om våld och eventuell risk för eftervåld. För att besvara syftet har vi använt oss av domar avseende vårdnadsfall som empiri. I och med att empirin tar sin utgångspunkt i en rättslig kontext har vi även använt oss av rättsvetenskaplig

metod för att kunna redogöra för det rättsliga ramverket som vårdnadsmål ska bedömas utifrån, det vill säga de av lagstiftningen givna utgångarna som domstolarna kan döma till i ett vårdnadsmål. Det rättsliga ramverket har studerats utifrån tillämpliga lagrum, förarbeten, myndighetsföreskrifter, rättspraxis samt doktrin och sammanställts utifrån vad som varit av relevans för studiens syfte. Den rättsvetenskapliga metoden har dock inte varit studiens huvudsakliga metod, utan har enbart gjorts som en relief för att förstå kontexten som empirin är grundad i.

I sökandet av domar användes rättsdatabasen *JP Social* som vi har haft tillgång till genom Stockholms universitetsbiblioteks databaser. Domarna valdes utifrån ett målstyrt urval vilket enligt Bryman (2011, s.392) innebär att man söker, väljer och väljer bort fall utifrån vissa förutbestämda kriterier som är relevanta för att besvara studiens frågeställningar. Sökningarna baserades på de inklusionskriterier som studien hade; hovrättsdomar, vårdnadsmål samt att uppgifter om våld åberopats i målet. En anledning för valet av hovrättsdomar är att hovrätten är andra instans, det vill säga dömer över tingsrätten men under högsta domstolen. Hovrätten kan ge prövningstillstånd vid en överklagan från tingsrätten om det finns synnerliga skäl för det, exempelvis om allvarliga misstag begåtts av tingsrätten eller om hovrätten är tveksamma till huruvida tingsrätten dömt rätt eller inte (Sveriges domstolar, 2022). Mot bakgrund av att hovrätten ibland anser att det finns skäl för att vidare utreda betydelsen av våldets omfattning var det passande för studien. I samråd med handledare kom vi fram till att uppskattningsvis 30 hovrättsdomar skulle utgöra ett tillräckligt antal domar för att kunna generera ett gott forskningsunderlag till studien, samt att en teoretisk mättnad förmodligen skulle kunna uppnås. Då vi även ville utgå från en tidsram där de senaste barnrättsliga reformerna dels skulle ha implementerats men även etablerats i praktiken gjordes en tidsbegränsning på sökningen omfattande sex månader (17 oktober 2021 - 17 april 2022). Sökningen innefattade samtliga sex hovrätter i Sverige (Stockholm, Göteborg, Malmö, Sundsvall, Umeå, Jönköping). Detta gav vid en första sökning ett sökresultat på totalt 43 fall, varav 34 uppfyllde inklusionskriterierna och som därmed kommit att utgöra denna studies empiri.

5.1.1 Avgränsningar

Studios empiri omfattas av vårdnadsmål där endast föräldrarna varit part i målet. Empirin omfattar således inte fall där socialnämnden varit part. Inga medvetna avgränsningar gällande föräldraskapets konstellation gjordes, dock ingick det i studien enbart heterosexuella relationer. Uppgifterna om våld i domarna avsåg våld av fysisk och psykisk karaktär av olika

slag. Domar där det enbart åberopats ekonomiskt eller materiellt våld har valts bort till följd av att de inte ansågs kunna bidra till ett tillräckligt forskningsunderlag med hänsyn till våldets avgörande betydelse i vårdnadsmålet.

5.1.2 Operationalisering

Det har vid tidigare forskning som genomförts inom området framkommit att risken för eftervåld är större när det har funnits uppgifter om våld under själva relationen (Fleury et al., 2000; Hardesty, 2002; Katz & Rich, 2015; Zoeli et al., 2013). Vad som således avses med ”risk för eftervåld” i vårdnadsmål är sådana åberopade uppgifter om våld som kan tänkas utgöra en risk för framtida våldsutövanden. Vad som definierats som våld utgår från Istanbulkonventionen nedan.

”Våld i hemmet: varje fall av fysiskt, sexuellt, psykiskt eller ekonomiskt våld som utövas inom familjen eller i hemmiljön eller mellan makar eller partner eller före detta makar eller partner, oavsett om förövaren delar eller har delat bostad med brottsoffret eller inte.” (Istanbulkonventionen artikel 3b, refererad i Europarådet, 2011, s.5)

5.2 Forskningsmetoder

För att besvara frågeställningarna har flera metodologiska angreppssätt använts, en så kallad flermetodsundersökning. Med flermetodsundersökning avses, enligt Bryman (2011, s.555), en kombination mellan kvantitativ och kvalitativ metod. Denna studie har använt sig av två olika metoder; kvantitativ innehållsanalys och diskursanalys. En flermetodsundersökning kan enligt Hammersley (1996) bedrivas genom att använda de olika forskningsmetoderna som ett komplement till varandra för att få flera perspektiv på kunskapsinnehållet (refererat i Bryman, 2011, s.558), vilket i detta fall har varit syftet med användningen av flera metoder. Den kvantitativa innehållsanalysen syftar till att ge en bakgrund till utgången i domarna, medan den kvalitativa diskursanalysen syftar till att granska narrativen i domarna. Det finns flera olika anledningar till varför en flermetodsundersökning är att föredra. Brister med en viss metod kan kompenseras genom den andra, vilket kan leda till högre validitet då resultaten ömsesidigt kan styrka varandra. Att enbart använda kvantitativ metod kan i vissa fall leda till ett ”torrt resultat”. Att komplettera med en kvalitativ metod kan leda till en mer heltäckande bild av fenomenet (Bryman, 2011, s.560). Dock är inte användandet av flera metoder en kompensation för en dåligt genomförd undersökning; mer betyder inte per automatik bättre. I vissa fall kan flera angreppssätt försvaga resultatets kvalitet, då det med

största sannolikhet kommer leda till att man har mindre tid att lägga på varje metod. Om man dessutom inte har tillräcklig erfarenhet inom en viss metod kan det i slutändan leda till att uppsatsen istället inte når upp till kvalitetskriterierna (Bryman, 2011, s.578). I denna studie avsågs att avsätta merparten av tiden och fokus till diskursanalysen då den ansågs mest central och därmed mer tidskrävande. Den kvantitativa innehållsanalysen syftade främst till att besvara den första frågeställningen samt komplettera diskursanalysen med centrala bakgrundsvariabler för att lättare kunna uttala sig huruvida fallen hade återkommande faktorer som uppmärksammades, exempelvis skyddat boende. Därav kunde tidsbristen kompenseras.

En beskrivning av de båda metoderna, kvantitativ innehållsanalys och diskursanalys, samt tillvägagångssättet gällande metoderna och de problem och överväganden som det har inneburit ges nedan.

5.2.1 Kvantitativ innehållsanalys

För att på ett systematiskt sätt kvantifiera data i tryckta dokument kan det vara fördelaktigt att använda en kvantitativ innehållsanalys (Bryman, 2011, s.281). Det gäller exempelvis, som i vårt fall, olika juridiska dokument, såsom domar. Vid en kvantitativ innehållsanalys beskrivs det manifesta innehållet, det som objektivt och konkret står i ett visst dokument. Grunden i denna metod baseras därmed på två egenskaper; objektivitet och systematik. Med objektivitet avses att man i förväg definierar ett visst antal kategorier som man avser att leta efter i ens empiri. I praktiken handlar det om att endast besvara de förutbestämda frågorna med så lite personlig inblandning från forskaren som möjligt. Med systematik avses att forskaren på ett systematiskt sätt analyserar det man avser att mäta på ett så konsekvent sätt som möjligt (Bryman, 2011, s.282). Det som kategoriseras ska ta avstamp i studiens frågeställningar (Bryman, 2011, s.287). I vissa fall, som vid djupare frågeställningar, kan det finnas ett behov av att göra kategoriseringar som kräver att forskaren måste gå utöver det manifesta innehållet, det latent, i en text för att kunna besvara frågeställningarna. Detta kan kräva ett tolkande från forskarens sida, vilket kan rättfärdigas genom att det ibland kan vara nödvändigt när något som insinueras mellan raderna inte anges uttryckligen (Bryman, 2011, s.290). I denna studie har den kvantitativa innehållsanalysen använts för att besvara den första frågeställningen som avsåg att utröna hur hovrätten tilldelat vårdnad, boende och umgänge i vårdnadsmål vid uppgifter om våld. I och med att domstolarna har av lagstiftningen givna utgångar (exempelvis gemensam vårdnad, ensam vårdnad) kunde dessa med fördel

kvantifieras genom den valda metoden. Även bakgrundsvariabler kring domarna kunde med fördel kvantifieras för att kunna ge en helhetsbild av de domar som denna studie utgått från utan att lägga någon specifik värdering i det (exempelvis sekretessförekomst gällande boende eller huruvida riskbedömning gjorts eller ej). Efter urvalet av domar påbörjades den kvantitativa innehållsanalysen. I ett första steg handlade det om att bekanta sig med materialet. Detta gjordes i denna studie genom att flertal gånger läsa igenom domarna för att få en helhetssyn på empirin. En kvantitativ innehållsanalys görs därefter genom en kodning som består av ett kodningsschema samt en kodningsmanual. Kodningsschemat ska innehålla de kategorier som avses att mätas, och kodningsmanualen ska vara som en instruktionsmanual till hur kodningen ska göras. I vårt fall innehöll kodningsschemat variabler såsom fallnummer, vad målet avsåg, återopade uppgifter om våld i relationen samt övriga upplysningar av relevans (se bilaga 1). Kodningsmanualen innehöll instruktioner till hur kodningen skulle gå till i kodningsschemat. Dessa två ska vara tydliga och enkla att följa. Att det finns en kodningsmanual bidrar till forskningsmetodens replikerbarhet, det vill säga, att studien går att upprepa, vilket gör det lättare att kontrollera samt göra uppföljningsstudier på (Bryman, 2011, s.292-293). För att på ett så enkelt och systematiskt sätt utföra kodning av variablerna användes dataprogrammet Google Forms för att omvandla kodningsschemat till en elektronisk enkät. I denna enkät besvarades uppgifter om varje fall och sammanställdes slutligen i Excel där det i sin tur framtoogs tre histogram. Ytterligare fördelar med en kvantitativ innehållsanalys är att det är en lätt metod att använda och som kan ge information om grupper som man annars kan ha svårigheter att ta kontakt med, speciellt om det handlar om socialt utsatta grupper i samhället. Nackdelar med metoden är att det i praktiken är omöjligt att göra en helt objektiv kodningsmanual då denna oundvikligen färgas av forskarens förutbestämda tolkningar. Det kan även bli problematiskt när latent innehåll ska analyseras. Kritiken som riktats mot innehållsanalysen är just att den kan bli kontroversiell när man vill göra generaliseringar till övrig population på något som baserats på latenta variabler (Bryman, 2011, s.298-299). I detta fall har kategoriseringen av våldsutövare respektive våldutsatt varit en latent variabel då det inte uttryckligen redogjordes för en sådan uppdelning, det kunde dock avläsas mellan raderna och därför togs det ställning till att uttrycka det på det sättet.

5.2.2 Diskursanalys

Diskursanalys kan beskrivas som ett sätt att förstå hur språkanvändning i skriven text påverkar människor och dess samhälle, det sätt som använts för att tala om eller beskriva

något. Språket blir därmed en handling som utförs, vilket leder till olika konsekvenser i vårt sätt att uppfatta vår omgivning eller ett visst fenomen där diskursanalysen blir undersökningsverktyget (Bergström & Boréus, 2018, s.16; Bryman, 2011, s.475-477)

Metoden är inspirerad av Michel Foucault (1926-1984) som definierade diskurs som ett sätt att formulera sig genom språket för att beskriva förståelsen av ett visst fenomen. Bryman (2011, s.475) redogör för att det är i språket som den sociala verkligheten konstitueras och produceras, och att det inte enbart är ett ”medel” för att förstå den (Bryman, 2011, s.475). Oftast används diskursanalys i samband med frågor rörande makt och hur ett visst fenomen (exempelvis människor) konstrueras och därmed även påverkas av språket. Man utgår med andra ord från att språket är maktutövande, i och med att det påverkar handlingsmöjligheterna för människorna som konstitueras på ett visst sätt (Bergström & Boréus, 2018, s.25). Det finns dock inte en enhetlig metod som diskursanalysen baseras på. Istället kan metoden ses som ett samlingsbegrepp för de verktyg som möjliggör insamling, organisering och tolkning av en viss text (Ringström, 2021, s.141). Eftersom man i en diskursanalys betonar språket och dess betydelse är det av stor vikt att undersökningsmaterialet, innehållet i texterna, läses väldigt noga, helst flera gånger, för att kunna skaffa sig en överblick av innehållet och därefter börja strukturera huvudteman och därefter underteman (Bergström & Ekström, 2018, s.297). I denna studie var denna metod relevant då det avsågs att undersöka hur hovrättens resonemang och narrativ såg ut i vårdnadsfall vid uppgifter om våld och en eventuell risk för eftervåld. Vid analysen har en närmare genomgång av alla domar gjorts. Vid en första genomgång observerades att vissa resonemang var återkommande i datan. Resonemangen kategoriserades i ett dokument med hänvisning till ett eller flera nyckelord, exempelvis ”tid”, ”falska uppgifter”, ”skyddat boende”. Efter att alla domar kategoriserats gjordes en finsortering av dessa genom att dela upp de i större teman. Vissa av dessa teman överlappade, vilket krävde en omvärdering av sorteringen. Denna process fortgick tills de slutgiltiga teman valdes ut. De teman som valdes bort uteslöts helt till följd av brist på empiri eller kunde integreras i ett annat tema. Den största utmaningen kopplat till diskursanalysen var den brist på rättsvetenskaplig kunskap vi besatt vilket ledde till svårigheter i att tolka utan att omformulera lagtexter, vilket kan ha inneburit att de resonemang som studien kommit fram till kan ha färgats av den okunnigheten.

5.3 Kvalitetskriterier

I denna del redogörs för uppsatsens kvalitetskriterier avseende validitet, reliabilitet och generaliserbarhet.

5.3.1 Validitet

Med validitet avses att undersöka om studien mätt det den avser att mäta (Kvale & Brinkmann, 2009, s.361). Kvale & Brinkmann (2009, s.268-271) definierar validitet som att ständigt kontrollera, ifrågasätta och teoretisera empirin. Validering av studien är dock inget som enbart ska ske i slutspurten utan är något forskaren ska ha i åtanke under hela forskningsprocessen (Kvale & Brinkmann, 2009, s.268-271). Vad som kan antas vara problematiskt i denna studie är huruvida begreppet ”eftervåld” operationaliserats i tillräcklig omfattning, speciellt då det inte är ett vedertaget uttryck. Vad gäller den kvantitativa innehållsanalysen kan kritik riktas mot hur vissa latenta variabler mätts. För att kategorisera den huvudsakliga våldsutövaren har det som ovan nämnts därför krävts att domarna lästs på latent nivå, vilket kan ha bidragit till tolkande och därmed lägre validitet. Vad gäller diskursanalysen kan brist på rättslig kunskap ha lett till att vissa resonemang i domskälen kan ha förbisetts, något som även det kan ha bidragit till lägre validitet genom att något kan ha under- eller överbetonats i resonemangen som rätten fört.

5.3.2 Reliabilitet

Med reliabilitet avses den tillförlitlighet som kan tillskrivas ett forskningsresultat. För hög reliabilitet krävs att resultatet kan replikeras, att studien går att upprepa, oberoende av tidpunkt och forskare (Kvale & Brinkmann, 2009, s.360). En kvantitativ innehållsanalys brukar normalt sätt ha en god reliabilitet om den görs på korrekt sätt (Boréus & Kohl, 2018, s.81). Avseende denna studie kan kritik riktas angående vårt tolkningsföretade som fanns gällande vem som utsågs som våldsutövaren i domarna. Dock avsågs i detta fall inte att avgöra vem som var den egentliga våldsutövaren, utan enbart vem som främst åberopades vara det. Här kan dock härledas att en hög interkodarreliabilitet funnits, det vill säga att vi studieförfattare har gjort och varit överens över den kodning och analys som gjorts i studien (Bryman, 2011, s.647).

5.3.3 Generaliserbarhet

Med generaliserbarhet avses i vilken utsträckning ett visst resultat kan generaliseras till andra situationer och populationer (Kvale & Brinkmann, 2009, s.358). I och med att studien utgjordes av ett målstyrt urval, ett icke-sannolikhetsurval, kan en generalisering inte göras till övrig population (Bryman, 2011, s.392). Dock kan man anta att det till följd av att studien omfattas av rättsliga dokument, och domstolar ska följa ett förutbestämt och definierat lagsystem, även fortsättningsvis kommer att föras liknande resonemang vid domsavgöranden beträffande samma rättsfrågor även i andra kontexter.

5.4 Etiska överväganden

Forskningen som bedrivits i studien har gjorts med utgångspunkt i de forskningsetiska regler som gäller vid insamling och bearbetning av empiri. Empirin har i detta fall bestått av offentliga och publicerade domar avseende vårdnads mål. Etikprövningslagen, Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor, syftar till att skydda och respektera den enskilda individen vid forskning (1 § andra stycket etikprövningslagen). Lagen ska appliceras i de fall där forskning behandlar känsliga personuppgifter eller personuppgifter om lagöverträdelser som innefattar brott, domar i brottmål eller andra lagöverträdelser (3 § etikprövningslagen). Den formen av forskning får endast bedrivas om den godkänts vid en etikprövning enligt 7-12 §§ etikprövningslagen. Vad som gäller specifikt för domar som studerats utifrån en rättsvetenskaplig metod är en fråga som för tillfället är under utredning och en bedömning görs från fall till fall (Juridiska fakultetsnämnden, 2018, s.4). Etikprövningslagen appliceras dock inte på studier som utförs inom ramen för högskoleutbildning på grundnivå enligt 2 § etikprövningslagen, något som avser denna studie och därmed innefattas inte här krav på etikprövning. Vad gäller behovet för etikprövning av studenters arbeten är det utbildaren och handledaren som ansvarar för att studenten följer givna regler samt god forskningssed (Vetenskapsrådet, 2017, s.60). I 1 kap. 3 a § högskolelagen (1992:1434) tydliggörs detta. Denna uppsats har således utgått från Vetenskapsrådets riktlinjer för att tillgodogöra en god forskningssed (Vetenskapsrådet, 2017). Individskyddskravet togs i beaktande under hela uppsatsens gång samt att en stor prioritet varit att inte på något sätt orsaka lidande eller men för studiedeltagarna. I och med att denna studie behandlade personuppgifter var det av största vikt att anonymisera, det vill säga avidentifiera de uppgifter som skulle kunna kopplas till en specifik individ. Vid datainsamling och sammanställning av resultat har vi därmed varit noga med att avidentifiera

målnummer, ort, datum och namn i alla fall. Gällande kön gjordes anonymisering dock bara på barn då vi såg en mening med att kunna hänvisa till pappa och mamma i texten och således bättre förstå kontexten. Vad gäller konfidentialitet, som innebär en förpliktelse att inte sprida känsliga uppgifter man fått av sina informanter, anses inte detta direkt applicerbart till denna studie då empirin baseras på offentliga handlingar. För att värna om konfidentialiteten bevarades datamaterialet i våra personliga lösenordsskyddade datorer på ett sådant sätt att obehöriga inte haft tillgång till denna samt att all data kommer raderas när examinationstillfället är över. Med hänsyn till konfidentialiteten har vi ej heller bifogat bilagor på de sammanställningar av målen vi använde i studien, då detta ansågs olämpligt och oetiskt då risk fanns för att obehöriga kunde härleda fallen till de berörda. Det som inte varit möjligt att genomföra gällande de forskningsetiska principerna i denna studie är kravet om ett informerat samtycke, då empirin utgjordes av offentliga handlingar. Det har således inte funnits anledning att kontakta de medverkande.

6 Resultat

I denna del redogörs för studiens resultat. Först beskrivs bakgrunden till de berörda domsluten, följt av en redogörelse av domslut. Därefter ges en bakgrund till resonemang i domskälen (motivering till beslut), följt av själva resonemangen. Avsnittet avslutas med en sammanfattande kommentar.

6.1 Bakgrund till domarna

Totalt ingick 34 hovrättsdomar gällande tvister om vårdnad, boende och umgänge i studien. Inget av fallen berörde enbart boende då denna fråga oftast hör ihop med vårdnaden. Om en förälder tilldelas ensam vårdnad får den per automatik stadigvarande boende. Vid gemensam vårdnad har barnet stadigvarande boende hos en av föräldrarna och umgänge med den andra, såvida det inte är växelvist boende. I och med att hovrätten är andra instans i dessa mål finns även domstolsbeslut som inte inneburit någon ändring i förhållande till tingsrättens domslut, det vill säga där hovrätten fastställt tingsrättens dom.

Tabell 1*Bakgrundsinformation till domarna*

Vad domen avsåg	<i>Vårdnad m.m</i>	<i>Boende</i>	<i>Umgänge</i>
Procent (Antal)	67.6 % (23 st)	0.0 % (0 st)	32.4 % (11 st)

Notering.

Tabellen ovan redovisar fördelningen av vad domarna i studien avsåg.

Tabell 2*Uppgifter om våld som åberopats i fallen*

Uppgifter om våld av en förälder mot en annan					
Våldsform	<i>Psykisk misshandel</i>	<i>Fysisk misshandel</i>	<i>Hot och trakasserier</i>	<i>Sexuellt våld</i>	<i>Hedersrelaterat våld</i>
Procent (Antal)	88.2 % (30 st)	79.4 % (27 st)	73.5 % (25 st)	24.5 % (8 st)	11.8 % (4 st)

Uppgifter om våld av en förälder mot ett barn					
Våldsform	<i>Psykisk misshandel</i>	<i>Fysisk misshandel</i>	<i>Hot och trakasserier</i>	<i>Sexuellt våld</i>	<i>Försummelse</i>
Procent (Antal)	80 % (24 st)	46.7 % (14 st)	16.7 % (5 st)	23.3 % (7 st)	20 % (6 st)

Notering.

Tabellen ovan redovisar de våldsformer som studiens fall innefattat gällande uppgift om en förälders våld utövat mot en annan förälder eller mot ett barn som studiens fall innefattat. Av studiens utvalda 34 domar fanns i 88.3 % (30 st) av fallen uppgifter om våld riktat mot barnet direkt. Med psykisk misshandel mot barn avsågs i flesta fall att bevittna våld mellan föräldrarna. I 73.5 % (25 fall) av fallen gavs även uppgifter om att barnet används som redskap, dessa räknas dock inte in då det inte är en allmän vedertagen våldsform enligt Istanbulkonventionen artikel 3b (Europarådet, 2011, s.5).

Tabell 3

Övriga uppgifter som kunde ha relevans för rättsens bedömning med hänsyn till eftervåld

Insatser	<i>Har bott/bor skyddat boende</i>	<i>Har/haft skyddade personuppgifter</i>	<i>Har/haft beviljat kontaktförbud</i>
Procent (Antal)	56.3 % (18 st)	40.6 % (13 st)	6.3 % (2 st)

Notering.

Uppgifter om utförda skyddsinsatser till följd av uppgifter om våld.

Övriga uppgifter som fanns i fallen var 62.5 % (20 st) samarbetsvårigheter och 43.8 % (14 st) umgängessabotage. I 26.5 % (9 st) av fallen gjordes en riskbedömning.

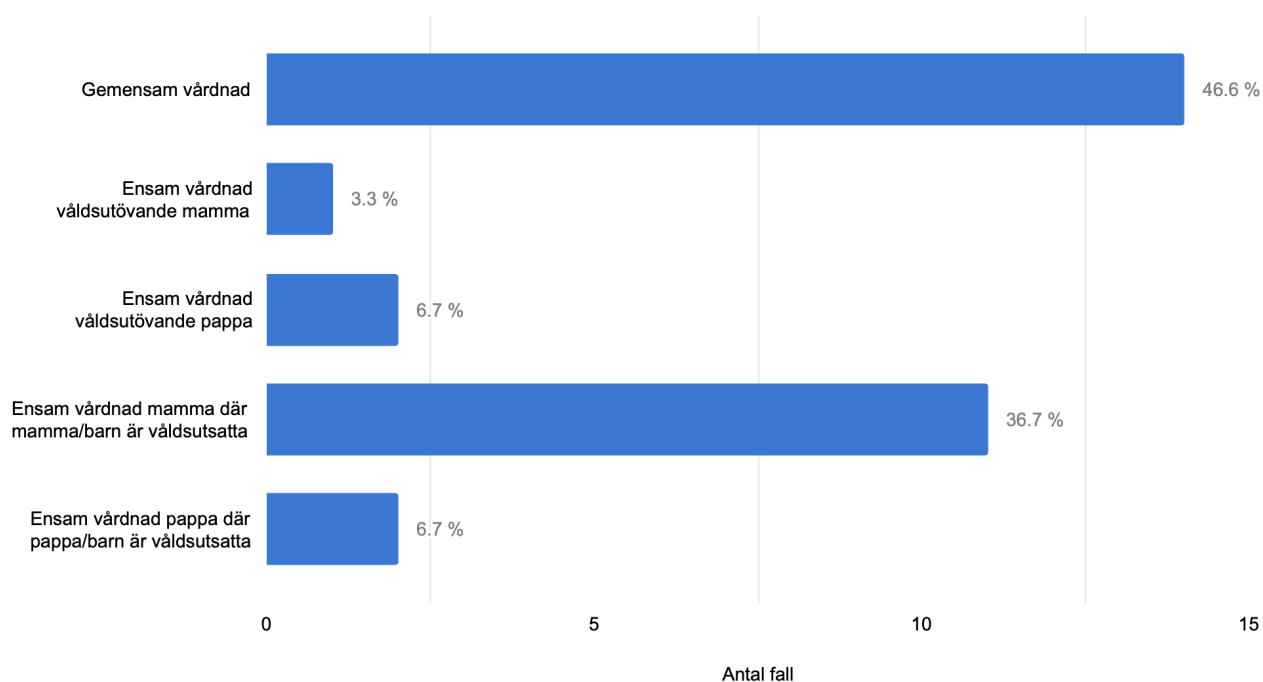
6.2 Domslut

I följande avsnitt redogörs för vem som blev tilldelad vårdnad, boende och umgänge utifrån vem som i fallen huvudsakligen hade åberopats som våldsutövare respektive våldsutsatt.

Diagram 1

Diagram över tilldelad vårdnad utifrån vem som huvudsakligen hade åberopats som våldsutövare respektive våldsutsatt.

Tilldelad vårdnad

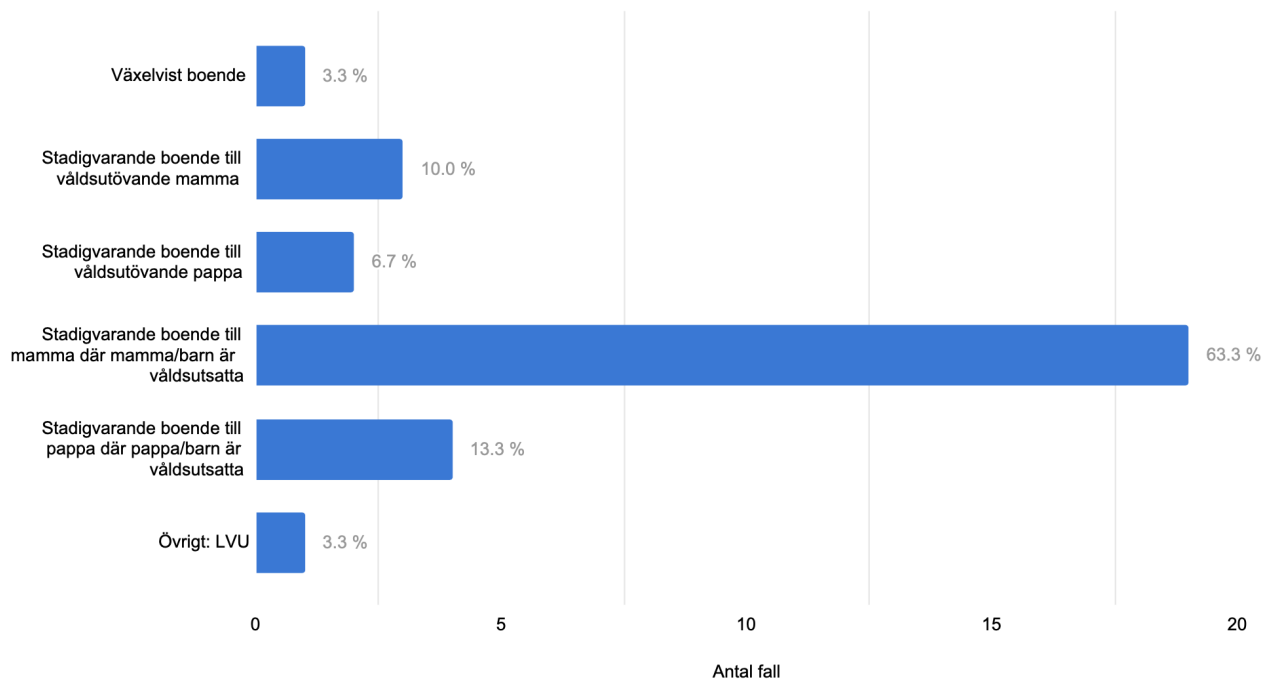

Hovrätten tilldelade i 46.6 % av fallen gemensam vårdnad följt av 43.4 % ensam vårdnad till en våldsutsatt förälder (36.7 % mammor respektive 6.7 % pappor). I mindre än 10 % av fallen tilldelades den våldsutövande föräldern ensam vårdnad (3.3 % mammor respektive 6.7 % pappor).

Diagram 2

Diagram över tilldelat boende utifrån vem som huvudsakligen hade åberopats som våldsutövare respektive våldsutsatt

Tilldelat boende

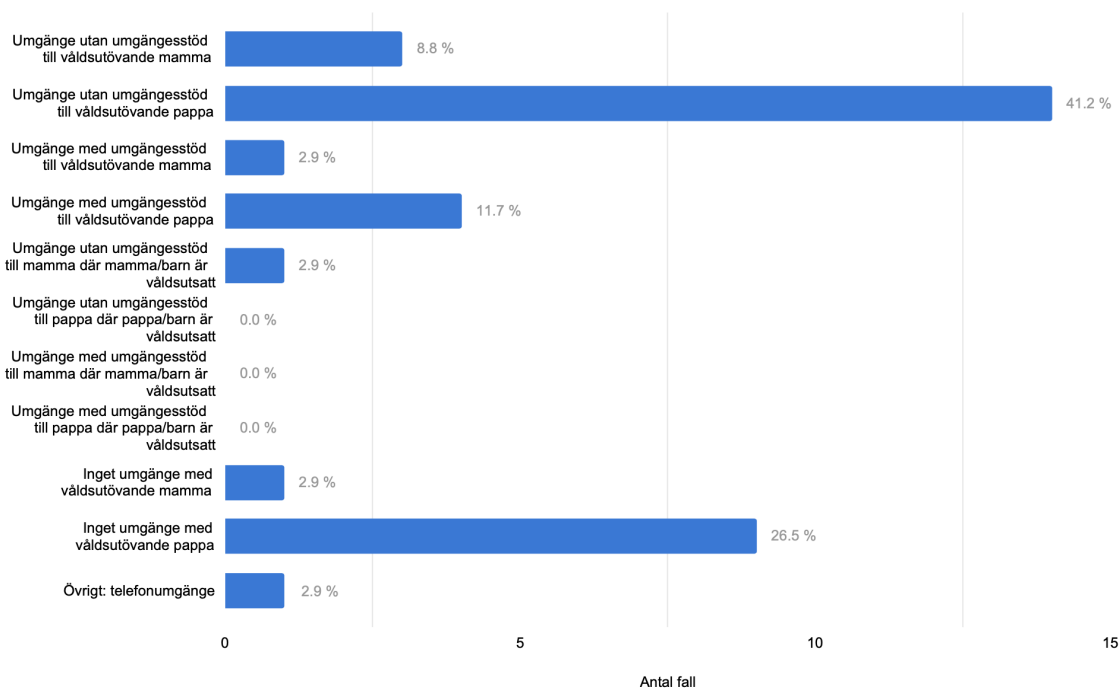

Avseende boende tilldelade hovrätten i övervägande del, 76.7 % av gångerna stadigvarande boende till den våldsutsatta föräldern (63.3 % mammor respektive 13.3 % pappor). I 16.7 % av gångerna tilldelades stadigvarande boende till den våldsutövande föräldern (10.0 % mammor respektive 6.7 % pappor). I 3.3 % av gångerna tilldelades växelvist boende.

Diagram 3

Diagram över tilldelat umgänge utifrån vem som huvudsakligen hade åberopats som våldsutövare respektive våldsutsatt

Tilldelat umgänge

Gällande umgänge tilldelades det i högst omfattning 50.0 % umgänge utan umgängesstöd till en våldsutövande förälder (8.8 % mammor respektive 41.2 % pappor), följt av 29.4 % av gångerna där inget umgänge tilldelades den våldsutövande föräldern (2.9 % mammor respektive 26.5 % pappor). I 14.6 % av gångerna tilldelades umgängesstöd för våldsutövande förälder (2.9 % mammor respektive 11.7 % pappor).

6.3 Bakgrund till resonemang

I denna del redogörs för de lagrum och rättskällor som rätten hänvisat till i sin bedömning av vårdnadsålet.

6.3.1 Lagrum och rättskällor rätten hänvisat till

Beroende på vilka rättsfakta som framgick i målet så hänvisade och betonade rätten olika lagrum och rättskällor de utgått från i sina avgöranden. Den vårdnadsutredning socialtjänsten hade gjort var central men även annan fakta i form av beaktande av vittnesmål, förarbeten, rättspraxis med mera beaktades av rätten. Barnets bästa enligt 6 kap. 2 a § FB åberopades genomgående i samtliga fall. I praktiken kunde en avvägning ses mellan skydd för barn och

den våldsutsatta föräldern samt barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna enligt samma bestämmelse (6 kap. 2 a § FB) med även med hänvisning till 6 kap. 7 § FB. Det åberopades i ett flertal fall även att gemensam vårdnad var det bästa ur barnets synvinkel. Gällande frågan om att besluta till gemensam vårdnad eller inte hänvisade rätten till att de utgick från bestämmelsen i 6 kap. 5 § andra stycket FB som uttrycker att rätten ska fästa särskilt avseende kring föräldrarnas förmåga till att kunna sätta barnets behov i främsta rummet och att kunna ta ett gemensamt ansvar för frågor som rör barnet. Här åberopades även andra rättskällor, exempelvis förarbeten till vårdnadsreformen år 2006 (prop.2005/06:99 s.51) där det anges att en gemensam vårdnadsform förutsätter till en viss del ett konfliktfritt samarbete mellan föräldrarna. Överlag hänvisade rätten genomgående till att samarbetsförmågan var en avgörande faktor för bedömningen i vårdnads mål, trots de uttalanden i vårdnadsreformen från 2021 som hänvisar till att samarbetsförmågan inte längre ska vara avgörande (prop.2020/21:150 s.71). Gällande konflikter mellan föräldrarna åberopades samma förarbeten som ovan, 2006 års vårdnadsreform (prop.2005/06:99 s.49), där det anges att barn inte mår bra av konfliktfyllda relationer mellan föräldrarna och att den förälder som genomgående försöker motsätta sig den andra förälderns initiativ till kontakt med barnet visar på den förälderns ovilja och oförmåga till att sätta barnets bästa framför föräldrarnas konflikt.

6.4 Resonemang i domskäl

I denna del redogörs för de fem resonemang som denna studie kommit fram till att rätten använder sig mest frekvent av, samt vilka narrativ som används gällande barnets bästa och barnets utsaga vid uppgifter om våld och en eventuell risk för eftervåld i vårdnads mål.

6.4.1 Resonemang gällande tidsaspekten vid förekomst av uppgifter om våld

Ett skäl som rätten hänvisade till gällande varför uppgifter om våldet inte kunde tillmätas någon betydelse är till följd av att det hade förekommit långt tillbaka i tiden och bedömdes därmed inte längre finnas risk för fortsatt våld (det vill säga eftervåld). Tidsaspekten var således av särskild betydelse för rättens bedömning. Detta gjorde att rätten inte heller tog hänsyn till dessa uppgifter vid bedömningen av vårdnads mål. Ett exempel på detta är nedanstående fall.

”Det våld som har beskrivits ligger långt tillbaka i tiden och det har enligt rätten inte framkommit någon påtaglig risk för att mamman nu, sedan parterna separerat och levt åtskilda i flera år, skulle

utsättas för våld av pappan. Motsvarande gäller uppgifterna om hot [...] Rätten anser således att barnets behov av kontakt med pappan uppväger risken för att barnet eller mamman far illa genom de konsekvenser som kan följa av umgänget.” (Fall nr. 1)

Rättens beaktande av när våldet ska ha skett kan även exemplifieras genom detta resonemang från nedanstående fall. Här åberopas att de påstådda uppgifterna om våld riktat mot barnet handlar om enstaka tillfällen långt bak i tiden och ska därmed inte väga tyngre än barnets rätt till umgänge med mamman. Att det handlar om enstaka tillfällen blir således även något rätten avsåg hade betydelse för om våldet skulle tillmätas betydelse eller inte.

”Pappan har hävdats att det finns en risk för att mamman utsätter barnen för våld och att hon därför är olämplig som umgängesförälder. Vid en riskbedömning kan hovrätten konstatera att det är fråga om påstådda incidenter vid enstaka tillfällen och som därtill ska ha inträffat relativt långt tillbaka i tiden. Sammantaget ger utredningen inte stöd för att barnen nu skulle fara illa vid ett umgänge med mamman. Risken är i vart fall inte så stor att barnen helt bör fränkännas umgänge med sin mamma.” (Fall nr. 19)

Även när våldsutövaren dömts för det våld som åberopats i målet kunde rätten döma till gemensam vårdnad. Ett exempel på detta är ett fall där våldsutövaren blivit dömd för grov kvinnofridskränkning mot mamman och rätten bedömde att då han avtjänat sitt straff ett tag tillbaka i tiden skulle våldet därmed inte tillmätas relevans vid vårdnadsmålet. I ett annat fall med liknande omständigheter dömd rätten i stället att det, i och med den risk för våld som mamman riskerade att utsättas för vid umgänget, att umgänge inte skulle beviljas pappan.

6.4.2 Resonemang kring icke-styrkta uppgifter om våld

I många av fallen ansåg rätten att stödbevisningen för påstådda uppgifter om våld inte var tillräckliga och därför inte kunde tillmätas någon betydelse i vårdnadsmålet. Rätten kunde exempelvis hänvisa till att de förundersökningar som gjorts vid en polisanmälan blivit nedlagda eller att uppgifterna som angavs varit vaga, grundlösa eller tvivelaktiga. Ett exempel på detta ges nedan.

”Det måste också beaktas att pappan inte är dömd för våld mot mamman och att flera förundersökningar är nedlagda. Slutligen är uppgifterna om hot väldigt vaga och det saknas stödbevisning för påståendet om hot.” (Fall nr. 7)

Icke-styrkta uppgifter om våld berördes inte uttryckligen i något fall av rätten i form av att det skulle handla om falska uppgifter. Dock går det att utläsa ”mellan raderna” att rätten uttrycker att det kan handla om det genom sitt resonemang, genom att benämna uppgifterna som ”påstådda uppgifter om våld” och ”påstådda hot”. I fall nr. 31 är det påtagligt att rätten ansåg att det handlade om falska uppgifter. I detta fall hade 11 polisanmälningar gjorts samt flera orosanmälningar till socialtjänst där mamman åberopat att pappan utsatt deras gemensamma barn för sexuella övergrepp. Dessa hade bedömts som icke trovärdiga av socialtjänsten och tingsrätten. Våldsutövaren (mamman i detta fall) hade sedan i hovrätten yrkat om gemensam vårdnad, vilket även stödjer påståendet om att det kan röra sig om falska uppgifter. Mamman fråntogs i detta fall vårdnaden samt umgängesrätten av hovrätten.

6.4.3 Resonemang kring skyddat boende/skyddad identitet

Det fanns varierande resonemang gällande huruvida rätten ansåg att det faktum att den påstådda våldsutsatta bodde på skyddat boende eller hade skyddad identitet skulle tillmätas betydelse i avgörandet. Problematiken som uppstod när ett skyddat boende riskerade att röjas vägdes ofta mot barnets rätt till en nära och god kontakt med båda föräldrarna. I nedanstående fall gjordes bedömningen att barnets behov av kontakt med den andra föräldern var mer angelägen än risken det medför att det skyddande boendet skulle röjas.

”Ett umgänge mellan barnet och pappan medför ofrånkomligen en risk för att mammans och barnets bostadsort röjs. Denna risk måste emellertid vägas mot barnets behov av umgänge med sin pappa. Med hänsyn till den långa tid som förflutit sedan de träffades och eftersom barnet annars riskerar att aldrig under sin uppväxt få träffa pappa är det angeläget att barnet ges möjlighet att ta upp kontakten. Rätten anser således att barnets behov av kontakt med pappan uppväger risken för att barnet eller mamman får illa genom de konsekvenser som kan följa av umgänget.” (Fall nr. 1)

I nedanstående fall där mamman och barnen under flera år levt i skyddat boende på grund av en hotbild ansåg tingsrätten att kontakten mellan barnen och pappan vägde tyngre än riskerna som umgänget medförde. Hovrätten ändrade sedermera till enbart umgänge per telefon.

”En viktig fråga är dock om det finns en risk för att barnen eller någon annan i familjen, dvs. mamman, skulle utsättas för övergrepp om umgänge sker. Mamman och barnen lever sedan (årtal) med skyddade personuppgifter med anledning av den hotbild som finns mot henne. Om ett umgänge i enlighet med pappans yrkande ska äga rum kan det antas att mamman och barnens vistelseort förr eller senare kommer att röjas. [...] Vid en samlad bedömning kommer tingsrätten till slutsatsen att barnens behov av umgänge med sin pappa väger tyngre än de risker som ett

umgänge är förknippat med. Tingsrätten anser alltså att ett umgänge är förenligt med barnens bästa.” (Fall nr. 6)

Det fanns å andra sidan fall där rätten tagit hänsyn till den sekretessmarkering som fanns gällande risk för fortsatt våld och skyddat boende. I nedanstående fall ändrade hovrätten tingsrättens beslut gällande skyddade uppgifter och boende när det kom till umgänge och barnets behov av kontakt med förälder. Flera aspekter togs i beaktande gällande barnets bästa, exempelvis risken att behöva ryckas upp från dess invanda miljö men framförallt att det inte skulle läggas på barnet att ”ansvara” för att inte råka försäga sig gällande de skyddade uppgifterna och således avslöja för den andra föräldern vart de bodde.

”Mot bakgrund av vad som är utrett i målet är, precis som tingsrätten kommit fram till, det umgänge som kan komma ifråga mellan barnet och pappan ett umgänge med umgängesstöd på en neutral plats. Till skillnad från tingsrätten anser hovrätten emellertid att inte ens ett sådant umgänge, utifrån omständigheterna i aktuellt mål, kan garantera att sekretessen kring mamman och barnet inte röjs. Risken för att sekretessen röjs innebär en indirekt risk för att barnet på nytt ska behöva flytta. En flytt skulle innebära att barnet åter rycks upp från sin invanda miljö och att barnets trygghet på nytt rubbas, vilket inte kan antas vara till barnets bästa. Vikten av att sekretessen inte röjs innebär också att en tung börda läggs på barnet, som ännu är ett litet barn, att inte av misstag lämna några uppgifter som kan leda till att det framgår var barnet bor. Inte heller det kan antas vara till barnets bästa. Det finns således starka skäl som gör att det för närvarande inte kan anses vara till barnets bästa att ha ett umgänge med pappan, ens om det sker i den omfattning och på det sätt som tingsrätten bestämt. Tingsrättens dom ska därför ändras i denna del.” (Fall nr. 27)

När det gäller tingsrättens bedömning i samma fall, där hänsyn inte togs till sekretessmarkeringen i ovannämnda fall, resonerade rätten som följer:

”Det enda som talar mot umgänge i detta fall är den ovan konstaterade risken för att pappan utsätter mamman, och därmed också barnet, för trakasserier om pappan skulle få vetskap om deras vistelseort. [...] Tingsrättens sammantagna bedömning blir att barnets rätt till umgänge med sin pappa väger tyngre än risken för att pappan utsätter mamman och barnet för trakasserier, och att barnet därför bör tillerkännas rätt till visst umgänge med sin pappa.” (Fall nr. 27)

Risken för att det skyddade boendet skulle röjas och att mamman därmed skulle kunna utsättas för fortsatt våld fick därför vika för barnets behov av kontakt med den andra föräldern. Ett annat fall där hänsyn togs till sekretess och eventuell framtida risk för våld samt

även aspekten att det inte skulle läggas något ansvar på barnen gällande att inte råka försäga sig var i nedanstående fall.

”Hovrätten noterar att modern har skyddade adressuppgifter och att det inte kan uteslutas att barnen i samband med telefonumgänge röjer uppgifter om sin vistelseadress [...] Den press som det innebär för barnen att inte säga något som röjer var de befinner sig, är ytterligare ett skäl till att telefonumgänge mellan dem och fadern inte kan anses vara till deras bästa. Något umgänge bör därför inte förekomma så länge modern har skyddade adressuppgifter.” (Fall nr. 30)

6.4.4 Resonemang kring samarbetsförmåga och umgängessabotage

Ett återkommande resonemang kring varför gemensam vårdnad var att föredra var att rätten ansåg att de framförda uppgifterna om våld uttryckte en negativ inställning gentemot den andra föräldern. Således fanns risk att den som framfört uppgifter om våld, vid tilldelad ensam vårdnad, inte skulle tillgodose barnets behov av en nära och god kontakt med den påstådda våldsutövaren. Det var överlag inte sällan som rätten uttryckte att uppgifterna om våld var uttryck för samarbetsvårigheter, som i sin tur kunde leda till umgängessabotage från anklagande part.

”Som skäl för den ändrade bedömningen anfördes att föräldrarnas bristande samarbete inte hade utvecklats i positiv riktning, bl.a. till följd av att mammans anklagelser gentemot pappan eskalerade men att mammans uppgifter i den delen inte fick något stöd i övrigt. Svårigheterna i samarbetet framstod därför enligt socialnämnden inte som övergående.” (Fall nr. 31)

”Det finns enligt rätten, mot bakgrund av mammans inställning till pappan, en risk för att mamman, om denne tillerkänns ensam vårdnad, inte kommer att kunna tillfredsställa barnens behov av en nära och god kontakt med pappan. Vårdnaden om barnen bör därför även i fortsättningen vara gemensam.” (Fall nr. 17)

I nedanstående fall uttryckte rätten att risken för så kallat eftervåld för mamman utgjorde för stora samarbetsvårigheter mellan föräldrarna och att mamman därför skulle tilldelas ensam vårdnad.

”När parterna levde tillsammans utsatte pappan mamman för våld och kontrollerade mamman på ett sådant sätt att mammans självständighet och liv begränsades. Pappan kränkte även mamman genom att säga nedvärderande saker om henne, ett beteende som har fortsatt även efter separationen. Mot denna bakgrund är samarbetsvårigheterna så pass långtgående mellan parterna

att det även av denna anledning finns skäl att låta mamman ha ensam vårdnad även i fortsättningen.” (Fall nr. 11)

6.4.5 Resonemang kring barnets egen utsaga/vilja

Bedömningen av barnets bästa handlade överlag i de allra flesta fall om att ha en nära och god kontakt med båda föräldrarna. Detta resulterade, som tidigare nämnts, i att när en förälder lämnat uppgifter om våld samt risk för fortsatt våld fick rätten göra en avvägning mellan vad som vägde tyngst, barnets rätt till skydd mot våld eller barnets behov och rätt till båda föräldrarna. I de flesta domskälen framgicks inte huruvida barnets egen utsaga/vilja beaktats eller tillmätts vikt vid rättens beslut. I de fall där detta framgick så var åldern en avgörande faktor som avgjorde huruvida barnets utsaga/vilja tillmättes betydelse. Exempel på detta är fall nr. 23 där den våldsdömde pappan tilldelades vårdnad samt umgängesrätt medan fall nr. 8 inte tilldelades någon umgängesrätt alls.

”Målet handlar om barnen X som är sex år gammal samt Y och Z som ska fylla fyra år. De har inte uppnått en sådan ålder att deras vilja är av avgörande betydelse för bedömningen.” (Fall nr. 23)

”Barnens vilja att inte ha kontakt med sin pappa ska tillmätas stor vikt. [...] X är 15 år och Y är 12 år vilket gör att deras vilja ska beaktas. Barnen har inte uttryckt någon bestämd uppfattning i vårdnadsfrågan, även om framförallt X har varit tydlig med att X inte vill träffa pappa.” (Fall nr. 8)

Bedömningen av huruvida barnets utsaga eller vilja skulle tillmätas betydelse eller inte i avgörandet varierade dock från fall till fall. Fall nr. 26 visar hur rätten resonerade gällande ett barn som vid tillfället för de påstådda sexuella övergreppen varit 3 år, men vid tiden för vårdnadsålet var 6 år. Till följd av bland annat barnets ålder tillmättes inte barnets utsaga (i form av inspelningar) om de sexuella övergreppen någon betydelse. Hovrätten tilldelade i detta fall gemensam vårdnad och umgängesrätt till den påstådda våldsutövaren.

”Barnet är dock för ung för att dennes egen vilja ska kunna beaktas i någon utsträckning [...] Samtliga inspelningar är mycket korta och visar barnet medan det ritar samtidigt som det får ett litet antal frågor från de vuxna. Frågorna är i de flesta fall uppenbart ledande och svaren är genomgående korta och fåordiga. Även om värtalighet eller utförliga svar självklart inte kan förväntas av ett barn i denna ålder medför dessa förhållanden en betydande risk för att de svar som lämnats är missvisande.” (Fall nr. 26)

I vissa fall valde rätten att inte tillmäta barnets vilja/utsaga någon betydelse till följd av så kallad föräldraalienation, det vill säga att en förälder försöker vända barnet mot en annan

förälder (Pepiton et al., 2012). Föräldraalienation nämndes enbart uttryckligen i ett fall av en förälder, rätten delade denna uppfattning vilket kunde läsas "mellan raderna" trots att rätten inte nämnde begreppet i sig. När det gällde föräldraalienation var dock barnets ålder inte längre lika relevant för rätten. I nedanstående fall var barnet nästan 13 år och barnets ovilja att träffa pappan tillmättes i detta fall ingen betydelse, utan rätten tilldelade föräldrarna gemensam vårdnad samt växelvist boende.

"Det har vid förhandlingen framkommit mycket tydligt hur illa mamman och andra omkring henne ser på pappan, en uppfattning som barnet efter alla år måste vara mycket väl medveten om.

Uttryckt på ett annat sätt, menar rätten att mamman, medvetet eller omedvetet, klargjort för barnet att det inte är önskvärt att barnet tycker om sin pappa och vill ha en nära kontakt samt umgänge med denne [...] Rätten menar dock i detta fall att det är tydligt att barnet är kraftigt påverkad av mamman och andra omkring henne i relationen till pappan." (Fall nr. 20)

I nedanstående fall var anklagelser om våld samt föräldraalienation från mammans sida så pass allvarliga att det ledde till att hon inte ansågs kunna tillgodose barnets behov av en nära och god kontakt med pappan vilket ledde till att pappan tilldelades ensam vårdnad.

"Vårdnadsutredarna har ansett att det är troligt att barnet har påverkats av mammans inställning till pappan och mamman har själv berättat att hon sagt till barnet att pappan skulle döda mamman.

Mot den bakgrunden framstår det inte som märkligt att barnet regelbundet har sagt att pappa ska döda mamma." (Fall nr. 32)

6.5 Sammanfattande kommentar

Detta avsnitt har först och främst gått igenom bakgrundsvariabler (exempelvis framförda uppgifter om våld och våldsformer), följt av en genomgång om hur hovrätten tilldelat vårdnad i vårdnadsfall med uppgifter om våld gällande vem som var våldsutövare respektive våldsutsatt samt slutligen hur rätten har resonerat i sin bedömning av barnets bästa och utsaga. Studiens huvudresultat visade på att i avvägningen gällande barnets rätt till båda föräldrarna och barnets rätt till skydd så vägde barnets rätt till båda föräldrarna tyngre. Detta kan exemplifieras genom de fem resonemang som var återkommande: tidsaspekten, icke-styrkta uppgifter om våld, skyddat boende/identitet, samarbete/umgängessabotage och slutligen barnets vilja/utsaga.

7 Analys och diskussion

Syftet med denna uppsats har varit att belysa hur barnrättsperspektivet applicerats genom hur rätten dömer och resonerar i vårdnadsmål med uppgifter om våld och eventuell risk för eftervåld. Syftet har uppfyllts genom att besvara två frågeställningar; hur hovrätten tilldelat vårdnad, boende och umgänge i vårdnadsmål samt hur hovrätten resonerar i sin bedömning gällande barnets bästa och barnets utsaga i vårdnadsmål vid uppgifter om våld och en eventuell risk för eftervåld. Hovrätten hänvisar till barnrättsperspektivet i samtliga domstolsbeslut i studien, detta har dock uttryckts på olika sätt beroende på omständigheterna. I och med att urvalet gjordes så att det i samtliga fall fanns uppgifter om våld blev avvägningen mellan barnets rätt till skydd från våld samt rätt till nära och god kontakt med båda föräldrarna påtaglig. Denna avvägning avspeglas således i alla domstolsbeslut avseende vårdnad, boende och umgänge som studerats.

7.1 Tilldelad vårdnad, boende, umgänge vid uppgifter om våld

Den som huvudsakligen åberopats som våldsutövare blev tilldelad umgänge i 64.4 % av fallen, gemensam vårdnad i 46.6 % samt boende i 20 % av fallen. Av de uppgifter om våld som riktades av en förälder mot en annan förälder var psykisk misshandel (88.2 %) och fysisk misshandel (79.4 %) det som uppgavs mest frekvent, följt av hot och trakasserier (73.5 %). Av de uppgifter om våld som riktades av en förälder mot ett barn var psykisk misshandel (80 %) och fysisk misshandel (46.7 %) det som uppgavs mest frekvent. Med psykisk misshandel riktat mot barn avsågs det ofta att barnet bevittnat våld mellan föräldrarna. Det huvudsakliga resultat som studien utmynnat i är således att rätten dömt att barnets rätt till en nära och god kontakt med båda föräldrarna väger tyngre än risken för fortsatt våldsutövande, det vill säga risken för eftervåld, antingen gentemot den andra föräldern eller barnet självt. Gällande hur hovrätten resonerat kring barnets bästa och barnets utsaga har denna studie identifierat fem olika resonemang som var återkommande i fallen. Dessa rörde tidsaspekten, det vill säga hur långt tillbaka i tiden som våld förekommit, icke-styrkta uppgifter om våld, huruvida en förälder hade skyddat boende eller skyddad identitet, samarbetsförmåga/umgängessabotage samt barnets egen utsaga/vilja. Resonemangen har grupperats enligt rubrikerna nedan.

7.2 Höga krav vid uppgifter om våld

Generellt sett rådde höga krav för huruvida uppgifter om våld tillmättes betydelse vid domstolsbeslutet. Bland de omständigheter som hade betydelse för bedömningen innefattades när våldet begåtts, vilken inverkan det haft på barnet samt vilken bevisning som fanns. Som resultatet påvisade var tidsaspekten av stor betydelse huruvida uppgifterna om våld tillmättes betydelse i avgörandet av fallen. Att hänvisa till att våldet inte längre är en riskfaktor för att det inträffat långt tillbaka i tiden kan å ena sidan tyckas visa på kunskapsbrist om hur eftervåld tar sig i uttryck, detta då eftervåldet som tidigare nämnts, är något som fortgår eller uppstår efter en separation. Å andra sidan skulle detta kunna härledas till att begreppet eftervåld i dagsläget inte är ett vedertaget begrepp och således svårt att applicera i rätten. I ett fall fördes resonemanget att tidsaspekten bidrog till att våldet inte skulle tillmätas betydelse när den våldsutövande tidigare blivit dömd för grov kvinnofridskränkning gentemot barnets mamma. Rätten ansåg att det inte fanns risk för eftervåld till följd av att pappan redan avtjänat sitt straff. I ett annat fall av liknande karaktär ansågs det att våldet skulle tillmätas betydelse och därför tilldelades våldsutövaren inte umgängesrätt med barnet. Här påvisas motstridigheter i domstolarnas olika avgöranden, då rätten resonerat på olika sätt trots att det var liknande situationer. Man kan således ställa sig frågande kring varför tidsaspekten skulle kunna ses som en garanti för att våldet inte ska fortgå i vissa fall och inte i andra.

Vidare fanns även höga beviskrav gällande uppgifterna om våld trots att det i förarbetena till 2006 vårdnadsreform (prop.2005/06:99 s.42) anges att beviskraven för övergrepp inte ska vara lika höga som i brottmål. Rätten ska i vårdnadstvister inte utreda uppgifterna om våldet i sig, utan enbart utreda om en riskfaktor finns i barnets miljö. Det är därför intressant att notera att rätten endast i 26.5 % av fallen i denna studie gjorde en riskbedömning. I ett fall åberopade exempelvis mamman flera bevis och vittnen och det fanns även uppgifter i barnets egna utsaga om sexuella övergrepp. Tingsrätten delade bedömningen om barnets utsatthet. Hovrätten gjorde dock en annan bedömning och menade att bevisunderlaget inte var tillräckligt och därmed tillmättes uppgifterna om våld ingen betydelse för avgörandet av vårdnadstvisten. Att rätten ställer höga krav på bevisningen vid riskbedömningen kan vara på gott och ont. Å ena sidan kan höga beviskrav minska risken för att falska uppgifter beaktas i vårdnadstvisten, eftersom falska uppgifter i sig är ett slags utövande av eftervåld då en förälder sprider lögn i syfte att förstöra för den andra föräldern. Falska uppgifter leder inte enbart till konsekvenser för den andra föräldern, utan även för barnet då det riskerar att

förlora kontakten med den oskyldigt anklagade föräldern. Detta kan påverka barnet då forskning har visat på de kort- och långvariga negativa effekterna av att inte växa upp med båda föräldrarna. Forskning har dock påvisat att medvetna falska uppgifter är ovanliga (Bala et al., 2007). Å andra sidan kan höga beviskrav leda till att faktiska uppgifter om våld inte beaktas och att barnet därmed riskerar att utsättas för ytterligare våld, antingen genom att bevittna det eller genom att själv utsättas för det. Resultatet i denna studie påvisade att det i de flesta fallen (88.3 %) där våld åberopats mot en förälder även åberopats direkt mot barnet. I 80 % av fallen där barnen utsatts för psykiskt våld handlar merparten om att de bevittnat våld mellan föräldrarna. Av detta kan härledas att våld riktat mot en förälder även riktas mot barn, om så på ett indirekt plan vilket även har stöd av tidigare forskning (Appel & Holden, 1998; Hamby et al., 2010; Janson & Almqvist, 2000; Tajima, 2002). Att barnet trots våldet har en vilja att träffa sin förälder är dock något Bala et al. (2007) menat på att rätten kan visa förståelse för.

Skyddsinsatser såsom att bo i skyddat boende, skyddad identitet samt kontaktförbud kan tänkas vara applicerbara och beviljade vid just risk för eftervåld. I denna studie fanns i mer än hälften av de fall som studerats uppgifter om skyddat boende vid något tillfälle. Huruvida en förälder till följd av våldet blivit beviljad någon av dessa insatser hade ingen avgörande betydelse för vårdnadstvistens utgång i en övervägande del av fallen. I flera fall resonerade rätten kring risken för att insatserna på något sätt skulle röjas om umgänge tilldelades våldsutövaren, dels genom att barnet skulle försäga sig vid umgänget, dels genom risken för att barnet skulle tvingas flytta ännu en gång. Rätten ansåg dock i de flesta fallen att umgängesrätten med våldsutövaren vägde tyngre än risken för att insatserna skulle röjas. Endast i ett fåtal fall tillmättes riskerna sådan betydelse att umgängesrätt inte tilldelades. Detta kan kopplas till den forskning som påvisat hur barn påverkas av att ständigt behöva flytta och ryckas upp från dess trygga boendemiljö gång på gång, vilket i sin tur ger upphov till flera andra konsekvenser (Katz et al., 2020). Samtidigt finns forskning som påvisat barnets behov av båda föräldrarna under uppväxten (Adamsons & Johnson, 2013). Detta väcker fråga beträffande i vilken grad och i vilka fall en våldsutövande förälder kan antas tillgodose en nära och god kontakt med barnet och om utgången i dessa fall varit berättigad.

7.3 Samarbetsförmåga/umgängessabotage och föräldraalienation

Samarbetsförmågan var som tidigare nämnts en avgörande faktor vid rättens bedömning i tvisterna. Vad som kunde utläsas av rättens resonering var att uppgifterna om våld kunde ses som ett uttryck för föräldrars konflikter sinsemellan. I nästan hälften av fallen (46.6 %) tilldelade rätten föräldrarna gemensam vårdnad och angav att det var att föredra till följd av att föräldrarna, trots deras konflikter, påvisat samarbetsförmåga kring beslut gällande barnet och att sätta deras behov i centrum. Detta ledde till att ensam vårdnad oftast valdes bort på grund av den risk som fanns för att den förälder som åberopat våldet skulle stänga ut den andra föräldern och därmed inte tillgodose barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna. Av detta kan därmed härledas att rätten till följd av konflikterna (uppgifter om våld) valde bort ensam vårdnad, då de ansåg att det skulle innebära risk för umgängessabotage eller föräldraalienation. Detta kan kopplas till det paradoxala dilemmat som Holt (2017) menar att mammor oftast ställs inför, att de dels bär skulden för umgängessabotage och dels skulden för att inte ha skyddat barnet tillräckligt från våld. Kan en förälder trots gemensam vårdnad inte tillgodose barnets behov av båda föräldrarna kan det därmed leda till att den mest samarbetsvilliga föräldern tilldelas ensam vårdnad. I ett fall där pappan tilldelades ensam vårdnad till följd av mammans negativa inställning till pappan samt att hon även öppet uttalade sin avsikt att inte tillgodose barnets behov av umgänge med pappan var detta som mest påtagligt. Detta kan kopplas till den forskning som bedrivits av Dalton (1999) som påvisade att rätten oftast tilldelar den mest samarbetsvilliga föräldern vårdnad.

7.4 Barnets bästa och utsaga

I bedömningen av barnets bästa ingår att fästa vikt vid barnets egen utsaga och vilja samt visa respekt för barnets person. Som tidigare nämnts tillmättes barnets egen vilja/talan inte någon större betydelse eller så framgick det inte huruvida rätten hade gjort det.

Studien visade att när det kom till barnets utsaga och vilja spelade barnets ålder och mognad roll, dock med varierande innebörd. Det är inte lagstadgat gällande vilken ålder ett barn ska ha uppnått för att kunna få sin vilja/önskan beaktad i vårdnadsmål. Enligt rättspraxis (NJA 1988 s.448 och NJA 1995 s.398) har dock hänsyn tagits till barnets vilja vid 12 års ålder när barnet gett uttryck för en bestämd uppfattning. I ett fall bedömdes exempelvis en sjuåring som väldigt mogen och värtalig varpå rätten ansåg att barnets vilja skulle tillmötesgå, medan

barnets vilja i ett annat fall gällande ett tolvårigt barn bedömdes sakna betydelse med motiveringen att barnet skulle ha blivit påverkad till att säga vissa saker av en förälder samt att barnet blivit föräldraalienerad mot den andra föräldern. Som beskrivits görs vid misstanke om våld en avvägning mellan risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp samt barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna. I vissa fall tog rätten hänsyn till hur barnet skulle påverkas av risken för våld mot föräldern, vilket ledde till att rätten i dessa fall inte tilldelade något umgänge alls till den påstådda våldsutövaren. I de fall rätten valde att inte tilldela något umgänge alls handlade det i större utsträckning om fall där det återopade våldet ska ha varit riktat mot barnet i fråga, exempelvis fysiskt eller sexuellt våld. Av detta kan två slutsatser dras: att rätten i stor utsträckning inte tar hänsyn till risken för eftervåld om det är riktat mot föräldern men om risken för våld däremot riktas direkt mot barnet tenderar rätten att tillmäta våldet mer betydelse, dock gällde det i merparten av fallen risken för fysiskt eftervåld men inte psykiskt eftervåld. Här kan frågan ställas kring vad som går först, barnrättsperspektivet eller föräldrarätten?

7.5 Reflektioner, slutsatser och framtida forskning

Valet av metod för denna studie föll på att göra en flermetodsundersökning, då det fanns flera fördelar med att använda en kombination av kvalitativ och kvantitativ metod. Å ena sidan, om studien enbart skulle studerat utfallet av domarna, hade en kvantitativ metod med största sannolikhet varit det bästa alternativet. Dock hade det förmodligen inte lett till en lika utförlig genomlysning av vår forskningsfråga, då resonemangen kring hur rätten kommit fram till sitt utfall inte hade belysts och därmed lett till vad Bryman (2011, s.560) benämner som ”ett torrt resultat”. Genom diskursanalysen fanns möjlighet att få en bättre helhetsbild av rättens resonering som ledde fram till utfallet. Hade man å andra sidan enbart använt sig av en diskursanalys hade det förmodligen lett till att viktiga bakgrundsvariabler inte hade kvantifierats och det skulle därmed kunna ha lett till svårigheter att kunna göra generaliseringar om fallen som ingick i studien. Vad som dock varit den största utmaningen är det faktumet att vi inte är jurister eller har läst nämnvärt mycket juridik under vår utbildning. Denna kunskapsbrist innebar givet en begränsning och att mycket tid gick åt till analysera och studera och förstå gällande rätt inom området. Detta påverkade även hur materialet, resonemangen och även det slutliga resultatet tolkades. Här väcks frågan om en juridikstudent, med avseende på den juridiska kompetens som en sådan student innehar, hade tolkat empirin annorlunda. Att begreppet eftervåld är ett relativt nytt begrepp innebar å ena

sidan begränsningar då relativt lite forskning har gjorts inom detta ämne. Å andra sidan kan denna studie, genom att belysa begreppet, bidra till att ytterligare forskning bedrivs inom detta fält. Precis som i alla andra rättspolitiska rörelser (exempelvis barnrättsrörelsen och hbtq-rörelsen) är det första steget att medvetandegöra fenomenet. Genom att belysa ett fenomen och dess förändringspotential kan således medvetenheten kring fenomenet öka, vilket kan leda till forskning och därefter förändring. Som tidigare nämnts är begreppet eftervåld något relativt outforskat. Därmed torde det finnas stort utrymme för framtida forskning inom detta ämne även i andra avseenden än det som vi studerat. En våldsform av eftervåld är att använda barnet som redskap för att göra illa den andra föräldern. Detta har dock varit svårt att applicera, operationalisera samt reflektera över i denna studie i och med bristande forskning om detta. Att studera huruvida barnet används som redskap skulle därmed kunna utgöra exempel på framtida forskning. Trots att studiens syfte inte har varit att undersöka våldsutövares kön påvisade resultatet en distinkt skillnad mellan könen. I de flesta fallen åberopades huvudsakligen pappan som våldsutövare och huvudsakligen mamman som den våldsutsatta. Då det redan finns mycket forskning om pappor som våldsutövare så skulle fortsatta studier kunna fokusera mer på mammor som våldsutövare och mer på pappors upplevelser av eftervåld. Det behövs även mer forskning avseende våldsutövande och deras föräldraförmåga. Givet är att barn är i behov av nära och god kontakt med båda föräldrarna. Dock kan frågan ställas till vilket pris.

8 Referenslista

- Adamsons, K., & Johnson, S. K. (2013). An updated and expanded meta-analysis of nonresident fathering and child well-being. *Journal of Family Psychology*, 27(4), 589.
- Appel, A. E., & Holden, G. W. (1998). The co-occurrence of spouse and physical child abuse: a review and appraisal. *Journal of family psychology*, 12(4), 578.
- Bala, N. M., Mitnick, M., Trocme, N., & Houston, C. (2007). Sexual abuse allegations and parental separation: Smokescreen or fire?. *Journal of Family Studies*, 13(1), 26-56.
- Bancroft, L., & Silverman, J. G. (2002). The batterer as parent: Addressing the impact of domestic violence on family dynamics. *Newbury Park, CA: Sage*
- Bates, E. A. (2019). "I Am Still Afraid of Her": Men's Experiences of Post-Separation Abuse. *Partner abuse*, 10(3), 336-358.
- Bergman, A. S. (2016). *Se, uppfatta, höra, men inte störa: En utvärdering av umgängesstöd för barn.*
<https://5dok.org/document/z1d51578-se-uppfatta-h%C3%B6ra-st%C3%B6ra-utv%C3%A4rdering-umg%C3%A4ngesst%C3%B6d-barn.html>
- Bergman, A. S., & Rejmer, A. (2017). "Det är klart att barnen blir lidande": Om barns mående när föräldrarna är i vårdnadstvist. *Socialmedicinsk tidskrift*, 94(4), 437-446.
- Bergström, G & Boréus, K. (2018). Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. I K. Boréus & G. Bergström (red.), (2018). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys.* (Fjärde [omarbetade och aktualiserade] upplagan). Lund: Studentlitteratur.
- Bergström, G & Ekström, L. (2018). Tre diskursanalytiska inriktningar. I K. Boréus & G. Bergström (red.), (2018). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys.* (Fjärde [omarbetade och aktualiserade] upplagan). Lund: Studentlitteratur.
- Boréus, K., & Kohl, S. (2018). Innehållsanalys. I K. Boréus & G. Bergström (red.), (2018). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys.* (Fjärde [omarbetade och aktualiserade] upplagan). Lund: Studentlitteratur.
- Brown, T., Sheehan, R., Frederico, M., & Hewitt, R. (2000). Revealing the existence of child abuse in the context of marital breakdown and custody and access disputes. *Child Abuse & Neglect*, 24(6), 849–85
- Brownridge, D. A. (2006). Violence against women post-separation. *Aggression and Violent Behavior*, 11(5), 514-530.

- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Brännström, L. (2007). *Riskbedömningar i samband med utredningar om vårdnad, boende och umgänge*. Stockholm: Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete.
https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2007-112-4_2007112_5.pdf
- Coid, J., Petruckevitch, A., Feder, G., Chung, W. S., Richardson, J., & Moorey, S. (2001). Relation between childhood sexual and physical abuse and risk of revictimisation in women: a cross-sectional survey. *The Lancet*, 358(9280), 450-454.
- Campbell, J. C., Webster, D., Koziol-McLain, J., Block, C., Campbell, D., Curry, M. A., ... & Laughon, K. (2017). Risk factors for femicide in abusive relationships: Results from a multisite case control study. *In Domestic Violence* (pp. 135-143). Routledge.
- Clarkson, H., & Clarkson, D. (2008). Confusion and controversy in parental alienation. *Journal of social welfare & family law*, 29(3-4), 265-275.
- Dalton, C. (1999). When paradigms collide: Protecting battered parents and their children in the family court system. *Family Court Review*, 37(3), 273-296.
- Domstolsverket. (2017). *Domstolsstatistik 2017*.
https://www.domstol.se/globalassets/filer/gemensamt-innehall/styrning-och-riktlinjer/statistik/domstolsstatistik_2017.pdf
- Domstolsverket. (2021). *Domstolsstatistik 2021*.
https://www.domstol.se/contentassets/f83c27dad1bd4361b8b3eaf0d47ce545/domstolsstatistik_2021.pdf
- Eriksson, M. (2003). I skuggan av Pappa: familjerätten och hanteringen av faders våld. Diss. Uppsala :Univ., 2004. - Recension: *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 2004(25):3, s. 107-109.. Stehag.
- Eriksson, M., & Hester, M. (2001). Violent men as good-enough fathers? A look at England and Sweden. *Violence against women*, 7(7), 779-798.
- Europarådet. (2011). *Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet*.
[https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680462544#__utma=1.201413514.1475156682.1479206797.1479212551.101&__utmb=1.82.10.1479212551&__utmc=1&__utmz=1.1478773862.87.11.utmcsr=google%7Cutmccn=\(organic\)%7Cutmcmd=organic%7Cutmctr=\(not%20provided\)&__utmv=-&__utmk=3435696](https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680462544#__utma=1.201413514.1475156682.1479206797.1479212551.101&__utmb=1.82.10.1479212551&__utmc=1&__utmz=1.1478773862.87.11.utmcsr=google%7Cutmccn=(organic)%7Cutmcmd=organic%7Cutmctr=(not%20provided)&__utmv=-&__utmk=3435696)
- Featherstone, B., & Peckover, S. (2007). Letting them get away with it: Fathers, domestic violence and child welfare. *Critical Social Policy*, 27(2), 181-202.

- Fleury, R. E., Sullivan, C., & Bybee, D. (2000). When ending the relationship does not end the violence: women's experiences of violence by former partners. *Violence Against Women*, 6, 1363–1383.
- Fulu, E., Miedema, S., Roselli, T., McCook, S., Chan, K. L., Haardörfer, R., ... & Johnson, S. (2017). Pathways between childhood trauma, intimate partner violence, and harsh parenting: findings from the UN Multi-country Study on Men and Violence in Asia and the Pacific. *The Lancet Global Health*, 5(5), e512-e522.
- Groves, B. M. (2001). When home isn't safe: Children and domestic violence. *Smith College Studies in Social Work*, 71(2), 183-207.
- Hafstad, G. S., Sætren, S. S., Myhre, M. C., Bergerud-Wichstrøm, M., & Augusti, E. M. (2020). Cohort profile: Norwegian youth study on child maltreatment (the UEVO study). *BMJ open*, 10(8), e038655.
- Hamby, S., Finkelhor, D., Turner, H., & Ormrod, R. (2010). The overlap of witnessing partner violence with child maltreatment and other victimizations in a nationally representative survey of youth. *Child abuse & neglect*, 34(10), 734-741.
- Hardesty, J. L. (2002). Separation assault in the context of postdivorce parenting: an integrative review of the literature. *Violence Against Women*, 8(5), 597–625.
- Harman, J. J., & Lorandos, D. (2021). Allegations of family violence in court: How parental alienation affects judicial outcomes. *Psychology, Public Policy, and Law*, 27(2), 184.
- Hart, A. S., & Bagshaw, D. (2008). The idealised post-separation family in Australian Family law: a dangerous paradigm in cases of domestic violence. *Journal of Family Studies*, 14(2–3), 291–305.
- Hillis, S. D., Mercy, J. A., & Saul, J. R. (2017). The enduring impact of violence against children. *Psychology, Health & Medicine*, 22(4), 393-405.
- Holt, S. (2017). Domestic violence and the paradox of post-separation mothering. *British journal of social work*, 47(7), 2049-2067.
- Humphreys, C., & Thiara, R. K. (2003). Neither justice nor protection: women's experiences of post-separation violence. *Journal of Social Welfare and Family Law*, 25(3), 195-214.
- Janson, S. & Almqvist, K. (2000). Barn som bevittnat våld. En utsatt grupp som är alltför lite uppmärksammas. *Läkartidningen nr 38*, 2000, s. 4094.

Johnson, H., & Sacco, V. (1995). Researching violence against women: statistics Canada's national survey. *Canadian Journal of Criminology*, 37(3), 281–304.

Johnston, J. R., Lee, S., Olesen, N. W., & Walters, M. G. (2005). Allegations and substantiations of abuse in custody-disputing families. *Family Court Review*, 43(2), 283–294.

Juridiska fakultetsnämnden. (2018). *Riktlinjer för ansökan om etikprovning*.

https://www.jur.uu.se/digitalAssets/584/c_584338-1_3-k_riktlinjer-for-ansokan-om-etikprovning-juridiska-fakulteten-jurfak-2018-55.pdf

Jämställdhetsmyndigheten. (2022). *Uppgifter om våld är inget undantag. Redovisning av kartläggning av uppgifter om våld eller andra övergrepp i mål om vårdnad, boende och umgänge*.

<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/media/wwrjflil/rapport-2022-1-uppgifter-om-vald-ar-inget-undantag.pdf>

Kaldal, A. (2010). *Parallella processer. En rättsvetenskaplig studie av riskbedömningar i vårdnads- och LVU-mål*. Jure Förlag.

Karlsson, S. (2019). *Kritik mot barnkonventionen som lag: "Inte särskilt tydlig med vad som ska gälla"*. Sveriges television. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/barnkonventionen-otyddig-som-lag>

Katz, E., Nikupeteri, A., & Laitinen, M. (2020). When coercive control continues to harm children: Post-separation fathering, stalking and domestic violence. *Child abuse review*, 29(4), 310-324.

Katz, J., & Rich, H. (2015). Partner covictimization and post-breakup stalking, pursuit, and violence: A retrospective study of college women. *Journal of Family Violence*, 30(2), 189-199.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur

Levendosky, A. A., Huth-Bocks, A. C., Semel, M. A., & Shapiro, D. L. (2002). Trauma symptoms in preschool-age children exposed to domestic violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 17(2), 150-164.

Mahoney, M. R. (1991). Legal images of battered women: Redefining the issue of separation. *Michigan Law Review*, 90(1), 1-94.

McCloskey, L. A. (2001). The "Medea complex" among men: the instrumental abuse of children to injure wives. *Violence and Victims*, 16(1), 19–37.

- Myndigheten för familjerätt och föräldrarskapsstöd. (2018). *Riskbedömning i utredningar om vårdnad, boende och umgänge: Ett stöd för familjerättens handläggning*.
<https://www.mfof.se/download/18.7a15f94516e8e25421b16003/1574867561918/riskbedomning-i-utredningar-om-vardnad-boende-umgande.pdf>
- Myndigheten för familjerätt och föräldrarskapsstöd. (2022). *Vårdnad, boende och umgänge*.
<https://mfof.se/vardnad-boende-och-umgange.html>
- O'Donohue, W., Cummings, C., & Willis, B. (2018). The frequency of false allegations of child sexual abuse: A critical review. *Journal of child sexual abuse*, 27(5), 459-475.
- Pepiton, M. B., Alvis, L. J., Allen, K., & Logid, G. (2012). Is parental alienation disorder a valid concept? Not according to scientific evidence. A review of parental alienation, DSM-5 and ICD-11 by William Bernet. *Journal of Child Sexual Abuse*, 21(2), 244-253.
- Prop.1981/82:168. *Om vårdnad och umgänge m.m.*
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/om-vardnad-och-umgange-mm_G503168
- Prop 89/90:107. *Om godkännandet av FN:s konventionen om barnets rättigheter*.
<https://data.riksdagen.se/fil/ADF51721-FC82-4BB9-86E2-EEF3A1458D21>
- Prop.1997/98:7. *Vårdnad, boende och umgänge*.
<https://www.regeringen.se/contentassets/f818fc3a1624420d894042ab2c6648b4/vardnad-boende-och-umgange>
- Prop.2005/06:99. *Nya vårdnadsregler*.
<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2006/03/prop.-20050699/>
- Prop.2009/10:192. *Umgängesstöd och socialtjänstens förutsättningar att tala med barn*.
<https://www.regeringen.se/49bb5d/contentassets/71bcee132d6940a7996e0d62cad8ebb3/umgangesstod-och-socialtjanstens-forutsattningar-att-tala-med-barn-prop.-200910192>
- Prop.2020/21:150. *Ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister*.
<https://www.regeringen.se/4958e5/contentassets/1a67cf3c78304dfda1576de31ab7fb47/ett-starkt-barnrattsperspektiv-i-vardnadstvister-prop.-202021150.pdf>
- Renner, L. M., & Slack, K. S. (2006). Intimate partner violence and child maltreatment: Understanding intra-and intergenerational connections. *Child abuse & neglect*, 30(6), 599-617.

- Ringström, J. (2021). Diskursanalys. I G. Klingberg & U. Hallberg (red.), *Kvalitativa metoder helt enkelt!*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.
- Roks. (2020). *Eftervård*. <https://rokstjejjouurer.se/tjejjouren-dalia/eftervald>
- Scheeringa, M. S., & Zeanah, C. H. (1995). Symptom expression and trauma variables in children under 48 months of age. *Infant mental health journal*, 16(4), 259-270.
- Sev'er, A. (1997). Recent or imminent separation and intimate violence against women: A conceptual overview and some Canadian examples. *Violence against women*, 3(6), 566-589.
- Shim, H., Wilkes, N., & Hayes, B. E. (2021). It Ain't Over Till It's Over?: Correlates of Post-Separation Abuse Among Unmarried Women in the Republic of Korea. *Violence against women*, 10778012211054870.
- Skoog Waller, S. (2022). *Utan mig är du helt ensam: kvinnors levda erfarenheter av omgivningens och samhällets ensamgörande i spåren av mäns våld och eftervård*.
- SOU 2001:72. *Barnmisshandel - Att förebygga och åtgärda*
<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2001/08/sou-200172/>
- SOU 2005:43. *Vårdnad - Boende - Umgänge. Barnets bästa, föräldrars ansvar*
<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2005/06/sou-200543/>
- SOU 2017:6. *Se barnet!*
<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2017/02/sou-20176/>
- Statistikmyndigheten. (2021). *66 000 barn var med om en separation år 2020*.
<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/barn-och-familjestatistik/pong/statistiknyhet/barn--och-familjestatistik-2020/>
- Sturge, C., & Glaser, D. (2000). Contact and domestic violence—the experts' court report. *Family Law*, 615–629.
- Sveriges domstolar. (2022). *Vårdnad, boende och umgänge*.
<https://www.domstol.se/en/amnen/familj/foraldrar-och-barn/vardnad-boende-och-umgange/>
- Sveriges domstolar. (2022). *Överklaga till hovrätten*.
<https://www.domstol.se/svea-hovratt/overklaga-till-hovratten/>
- Sveriges kommuner och landsting. (2018). *Barnrättsperspektiv - vad innebär det?*
<https://skr.se/download/18.5627773817e39e979ef38da5/1642168385526/5469.pdf>

- Tajima, E. A. (2002). Risk factors for violence against children: Comparing homes with and without wife abuse. *Journal of interpersonal violence*, 17(2), 122-149.
- Trocme, N., & Bala, N. (2005). False allegations of abuse and neglect when parents separate. *Child abuse & neglect*, 29(12), 1333-1345.
- Unicef. (2022). *Barnkonventionen är vårt uppdrag*. <https://unicef.se/barnkonventionen>
- Vetenskapsrådet, H. (2017). *God forskningssed*. [Elektronisk resurs]. Reviderad utgåva (2017). Stockholm: Vetenskapsrådet.
https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf
- Wihlborg (2020). *Utrymme för tolkningar när barnkonventionen tillämpas*.
<https://socioekonomi.se/2020/09/16/utrymme-for-tolkningar-nar-barnkonventionen-tillampas/>
- Wilson, M. I., & Daly, M. (1993). Spousal homicide and risk estrangement. *Violence and Victims*, 8, 3–16.
- Zeoli, A. M., Rivera, E. A., Sullivan, C. M., & Kubiak, S. (2013). Post-separation abuse of women and their children: Boundary-setting and family court utilization among victimized mothers. *Journal of family violence*, 28(6), 547-560.
- Øverlien, C. (2007). Barn som opplever pappas våld mot mamma–vad säger forskningen?. *Nordisk sosialt arbeid*, 27(4), 238-250.

9 Bilagor

Kodningsmanual

Fallnummer: 1-34

Fråga som avsågs:

- 1 = Vårdnad
- 2 = Boende
- 3 = Umgänge

Vilken typ av våld åberopas om våld i relationen?

- 1 = Psykisk misshandel
- 2 = Fysisk misshandel
- 3 = Sexuellt våld
- 4 = Hot och trakasserier
- 5 = Hedersrelaterat våld
- 6 = Använda barnet som verktyg
- 7 = Annat

Vilken typ av våld åberopas om våld mot barn?

- 1 = Psykisk misshandel
- 2 = Fysisk misshandel
- 3 = Sexuellt våld
- 4 = Hot och trakasserier
- 5 = Hedersrelaterat våld (olaglig könsstympning)
- 6 = Kvarhållande
- 7 = Försummelse
- 8 = Annat

Övriga uppgifter

- 1 = Oro över missbruk/alkoholintag
- 2 = Skyddat boende
- 3 = Skyddade personuppgifter
- 4 = Kontaktförbud
- 5 = Oro för hederskultur
- 6 = Risk för bortförande
- 7 = Psykisk ohälsa
- 8 = Åberopade samarbetssvårigheter
- 9 = Åberopade umgängessabotage
- 10 = Annat

Vad dömde hovrätten till för vårdnad?

- 1 = Gemensam vårdnad
- 2 = Ensam vårdnad till våldsutövande mamma
- 3 = Ensam vårdnad till våldsutövande pappa
- 4 = Ensam vårdnad mamma där mamma/barn är våldsutsatta
- 5 = Ensam vårdnad pappa där pappa/barn är våldsutsatta

Vad dömde hovrätten till för boende?

- 1 = Växelvis boende
- 2 = Stadigvarande boende till våldsutövande mamma
- 3 = Stadigvarande boende till våldsutövande pappa
- 4 = Stadigvarande boende till mamma där mamma/barn är våldsutsatt
- 5 = Stadigvarande boende till pappa där pappa/barn är våldsutsatt
- 6 = Övrigt (LVU)

Vad dömde hovrätten till för umgänge?

- 1 = Umgänge utan umgängesstöd till våldsutövande mamma
- 2 = Umgänge utan umgängesstöd till våldsutövande pappa
- 3 = Umgänge med umgängesstöd till våldsutövande mamma
- 4 = Umgänge med umgängesstöd till våldsutövande pappa
- 5 = Umgänge utan umgängesstöd till mamma där mamma/barn är våldsutsatt
- 6 = Umgänge utan umgängesstöd till pappa där pappa/barn är våldsutsatt
- 7 = Umgänge med umgängesstöd till mamma där mamma/barn är våldsutsatt
- 8 = Umgänge med umgängesstöd till pappa där pappa/barn är våldsutsatt
- 9 = Inget umgänge med våldsutövande mamma
- 10 = Inget umgänge med våldsutövande pappa
- 11 = Telefonumgänge